

DEN
OORLOG
DER
PHILOSOPHEN,

*Of de Beroemde Veltslag
geslaagen tussen de vermaarde*

ARISTOTELES

En den grooten

DESCARTES

BERYMT DOOR

JANUS MONTANUS

Gesegt van BERGEN.

Nullius, & Artis Fumatoriæ Doctor.



Gedrukt in 't Jaar MDCCCI.

[blanco pagina]



De wijse Geleerde HEER

De HEER

MARTINUS L...

Advocaat voor den Hove van

HOLLAND &c:

MYN HEER

MYn dunkt ik U.E.D. alreede hoor; hoe *Montaan* nog in leeven, *Montaan* een oorlog berijmt, en deselve aan mijn opgedragen? jaa mijn Heer! *Montaan* leeft: want naa dat

de Hooge Schoolen van Leyden verlaaten had, begaf
mijn op de Hooge Schoolen van Uytregt; Hier eenige
maanden doorgebracht, helaas! een droevig geval deed
mijn van daar (welkers herdenken mijn nog somtijts de
traanen uyt de oogen parst) verhuysen, te paard Reed ik
na het Hollands Leeger, doe ter tijd in Vlaanderen
leggende, maar quam kort daar op sonder gelt en paard
tot Amsterdam, en van daar met een wonderlijke slinger
slag op een schip, en met het Schip in de westindien:
maar hier niet vindende dat sogt, quam binnen het jaar
weder tot Amsterdam. En van daar op een ander
Oorlogschip naa Maltha, waar van in dienst tradt der
Maltheeser Ridderen; en liet mijn op haare Galeyen in
Oorlog gebruyken; maar dit leeven moede, trok op
Livorno en van daar te land naa Roomen, alwaar mijn
Artis, Fumatoricæ Doctor liet *promoveeren*; Dit bestelt
reysde Italien en Duytsland

door, en quam kaal en gesont t'huys *per varios casus, per tot Discrimina rerum* geslingert: soo dat U.E.D. nu kent sien dat leef, hoewel mitsschien U.E.D. gedagt hebt dat mogelijk ergens te droogen mogt hangen. En dewijl dese winter een groot afkeer van Kroegen, en Herbergen (*deficientibus autem nummis scilicet*) had; soo heb ik eenige uren met desen Oorlog te berijmen door gebrogt, en dit Papieren kind in't ligt gebaart. Dewijl het te sien staat dat met den ingang der Soomer, weder aan het *perigrineeren* sal moeten, heb ik deselve niet sonder voogden willen laten? verscheiden Persoonen quaamen mijn voor, maar verscheiden Reeden drongen mijn om U.E.D. tot dese Voogdyschap te verkiesen; ik twijffel ook niet dat U.E.D. soo een jong, soet, aangenaam woutaapje (de Vader uyt het land sijnde) sonder U.E.D. bescherming sult laten omswerpen, wel verseekert sijnde

dat U.E.D. goede opsigt over deselven sult neemen. Dit
doende sal U.E.D. Mijn verpligten te sijn gelijk ik ben:

Mijn HEER U.E.D.

Verschulde Dienaar

JANUS MONTANUS.

Op het uytgeven van den Oorlog

DER

PHILOSOPHEN.

BERYMT

Door den Snaaksen Snaak

JANUS MONTANUS.

MOntaan! die eertijds hebt beschreeven
Heel Snaaks, het los Studenten leeven;
Daar naa beschreef Tabak zijn lof:
Wanneer gy waart met ons tot Lijden
Kost u geest ons te saam verblijden
En gaf tot laggen vaak ons stof:
Wat hebt gy al niet meenigmalen
Piaat, en liberaal sijn Salen
Doen schaat'ren in een volle lag?
Doe Juffrou L... u tracteerden,
En wy u als sijn Ed'len eerden,
Doe men u als Baron aansag:
Daar naa wy u Jupijn bevoolen;
Als gy gong na d'Uytregtsche Schoolen,
En wijl gy daar nu was in 't Stigt,
Soo gong sy uwe kater stuuren
Naa d'helse onderaartse buuren,
En gaf sijn reys heel Snaaks in 't ligt.
Maar kort daar naa schoon al u vrenden
U sogten, kost u niemand vinden
Want gy verlied u Vaderland;
Waarom, wat oorsaak, of wat reden?

*En weeten wy nog niet op heden:
En gy incognito de Strand
Der Wester Indies ging bezoeken,
Doe sag men hier in alle hoeken
Aan 't Stigt, en ook hier aan den rij
Ons 't saam met traanen in de oogen,
Wyl ons klagten ten Hemel vloogen
Ag! Waar mag ons Montanus sijn?
Maar kort daar op quam ons ter ooren
Dat gy aan 't Y waart weer herbooren,
Waar op een yder vreugden maakt:
Maar ag! eer imand u kon spreken,
Wart gy al weer in Zee geweeken,
En naa Turkyen Scheep geraakt.
Het Spaans, Sardiens, Sicili rijken,
Ciprus, en meer gy gong 't bekyken,
Livorno, Napels rijke Strand:
Daar naa sijt gy weer 't huys gekoomen
Door 't wyd Alom bekende Roomen,
En door het Kyserlijk Duytsland:
U geest men nooit genoeg kan preysen
In 't minst niet afgeslooft daor 't reysen,
Dies stelt gy door den druk ten toon
Een krijg die Aristot'les voerden,
En hoe descartes hem weer loerden,
Hem jagende uyt rijk, en troon.
Een krijg die u bekend sal maaken
Voor eenen van de grootste snaaken
Die ooit in Holland sijn geweest:
Een krijg waarom u elk sal prijsen,
Om dat gy daar in gaat bewijsen
U scherp, en ook u snaakse geest.*

Mauritius Antonius Westbloem
J.V.D.

(1)



DEN
oorlog
DER
PHILOSOPHEN.

Eerste Boek.

IK sing nu saaken om te schreien,
Nogtans ik sing niet van Pavyen
 Of van de dapp're slag *Sinef*:
Wat sing ik dan? 'K sing oorlogs daaden,
Niet van de Prins Louies van Baaden,
 Of ander groot, of dapp're *Chef*.
Ik sing een dappere *Batalje*,
Niet voorgevallen by *Canalje*,
 Van wijven of al sulk gebruy;
Nog voorgevallen by de Poepen,
Nog by *Studenten*, nog by Stoepen,
 Neen ik sing al van and're Luy.
Een Griek mag singen van de Kikkers,
Hoe dat die streeden als de Nikkers,
 Met muysen In den ouden tijd:
Homeer mag singen van Ulissis,
 A

(2)

Dat ook de waarheid al soo wis is,
Als mijne *Philesophen* strijd.
Virgiel mag van Æneas singen
De alderwonderlijkste dingen,
Nog wil ik wedden om een Vaan,
Indien jy leeser voort wilt leesen
Dat ik in 't liegen baas sal weesen,
Kan ik met liegen maar bestaan.
Fok mag den Reusen strijd dan singen,
Hoe dat die eertijds woude dwingen
Den Opperbaas, en God Jupijn:
En Rusting Heeft ('t is waar) geschreeven
Op 't alderduyvelst, 't duivels Leeven,
En vraagje Leeser nu naa 't mijn?
Ik sal 't je aanstonts eens gaan seggen
En met een woord eens uit gaan leggen,
Wat oorlog dat Ik Hier beschrijf:
't Is oorlog dan van sulke Heeren,
Men noemt in 't Duits Haar naam *wijsgeeren*
Dats gaaren wijs: maar sot in 't lijf.
Daar Leid een Land van Hier om 't Westen
Versien van sterkte, Wal, en Vesten,
De naam die noemt men *Griekenland*:
De Luy die in dat Landschap woenen
die maaken daar Heel wijse soonen,
Id est: begaaft met groot verstand.
De Luiden in dat Land gebooren
Die hebben daar geen Esels ooren,
Maar Hoorens Wassen buiten 't brein;
Dog dats gemeen ook by Paap Janders,
En selfs ook by de Nederlanders,
Want 't schijnt de *mode* nu te zijn.
Dat Land dan (seg ik) van de Grieken,
Daar vliegen Vogels sonder wicken,
En Schaapen wassen op een boom;
Patrijs, en Hoenders gaar gebraden,

(3)

Die leggen daar aan dijk, of Kaaden,
Gelijk een slik, of aarde Zoom.
De Wijn die dient daar maar voor plassen
Om Huis en Straaten mee te wassen,
Rasijn en vijgen, alle vrugt
Als App'len, quee, en Lekk're peeren
Die vallen sonder te beseeren,
Gelijk als sneeuw hier uit de Lugt.
De son die braad daar carminaade,
En als sy dan is gaar gebrade
Soo vliegt sy die geen, die het lust,
Soo regt, vlak, midden in sijn Kaaken;
Ook Hoefje u niet moe te maaken
Door schenken, als u drinken lust,
Want Roomers met de beste Wijnen
Gevult, die loopen met dosijnen
Daar langs de tafel, en die dorst
Die springen sy vlak voor sijn montje,
(Gelijk Constans ons kleine Hondje)
En gieten 't dan soo in je borst.
En d'aldergrootste der gemakken
Is, dat men niet behoeft te Kakken
Hoe veel dat men daar daagslijks eet;
Thee, Coffi, en ook Limonaaden
Daar kanje u ook in versaaden,
En men niet eens van pissen weet,
De kinders daar ook nooit en krijten,
Nog Luur, nog Baakers schoot beschijten,
Weg Luur, weg wieg, weg Baker Schoot!
Want als sy sijn een uur gebooren,
En is 't geen wonder om te hooren?
Dan sijn sy al een vijf voet groot.
Ook wert'er nooit een sonder ooren,
Of scheel, mank, of gebult gebooren,
Maar zijn daar al den bruy soo schoon,
Dat Joseph Hem hier liet vervoeren;

A2

(4)

Ook gaat mer vry, *franc* by de Hoeren,
Men geeft daar noit geen Hoere Loon,
Ook hebje nimmermeer te vreesen,
Dat gy daar zult bedorven weesen
Door eenig pokkig beest, of swijn;
Want pokken, en alsulke plaagen
Die koomen daar nooit van Haar daagen,
Wijl 's uit dat Land gebannen zijn.
Somtjids soo kan het wel gevallen
Dat imand door wat veel te mallen.
Verkrimping in de Liesen voelt;
Maar potjes vol van smeer ciroopen,
Met duisent daar langs straat dan loopen,
Waar door men weer de pijn verkoelt.
Graveel, Kouwpijs, en and're plaagen
Als tandpijn, hoofdpijn swaar te draagen,
Die komen daar ook nimmermeer;
De Luiden daar ook noit verouden,
Maar al den selfden stant behouden
Om dat haar kop of voet doet zeer:
En wijl haar tand, of kop nooit seer doet,
Begrijp je? dat men noit geen eer doet,
Aan Doctors; want die sijn daar niet:
Die duur gehuurde moordenaaren
Die bannen zy, met and're schaaren
Die men by ons *Chirurgi* hiet.
Ook sullen daar de groote Heeren
Niet als ons... disputeeren
Wie dat de Hooger hand toekomt:
Want sy en hebben daar geen hande
Dus is de slinker voor geen schande,
Gelijk als hier by ons gedoemt.
Den Leeser segt, geen hand te hebben,
Is dit geluk; ontspint dit webbe,
Wel hoe geen handen? 'k geloof je dut:
Als alles haar komt voor de oogen

(5)

Of in het Lijf, of mond gevloogen,
Waar toe sijn dan de Handen nut?
Sie daar hoor ik nu weer een ander,
En naa het lijkt, is 't een *Brabander*:
Ba! Wat of dese rijmer denkt?
Ik kik wil ou mijn vriend bestraffen,
Ba! Dy, peins kik, kent logens schaffen,
En ook de vroome Lien gy krenkt.
Daar komt nu nog een derde praaten
Van Heer *Sintjuin* zijn ondersaaten,
Met eene droef gemaakte stem;
Foei! Foei! Montaan! met soo te liegen
Soo sulje wis u selfs bedriegen,
En u ook helpen in de klem.
Gy weet heel wel men moet niet spotten,
Want dat past in de mond der Sotten,
Nog ook niet liegen hoor eens wat;
Weg, weg *Sintjuin*! bruy Heen met alle
U slimgeveinsde praat, ik kalle.
Soo als het slegs mijn brein bevat:
Jy Heer *Sintjuin*, en jy *Brabander*!
Bruy jy te saamen met malkander
Na Boksdehoe in eeuwigheid:
Want wou je mijn gestaadig stooren,
Dan sou mijn leser nimmer hooren
Het einde van dien grooten strijd,
Die ik nog voor heb te verhaalen,
Dus ommer dan niet in te dwaalen,
Soo weet dat in dat *Griekenland*,
Dat ik soo aanstonts heb beschreeven,
Een seeker *Koning* was in 't leeven
Laat sien! hoe heeten ook die quant?
Jaa *Aristoteles* sijn naam was,
Een man die vry berugt ter faam was.
Sijn hoofd dat was by naa gelijk
(Jaa wel soo groot) als Brouwers Keetel,

A3

(6)

Sijn gad en had geen minder Zeetel,
Van diamant, en Perlen rijk.
Sijn fraaye pruik, of blonte haaren
Bestont uit groffe Kabel gaaren;
Sijn oogen waaren net soo groot,
Jaa grooter als een Bakkers ooven,
En in het midden van die oogen
Een Neus gelijk een vuur zoo root:
Hoewel dat flaccus heett geschreeven
Dat hy in 't jeugdigt van sijn leeven,
Verlooren heeft zijn fraje neus
Door Spaanse pokken; maar wijl deesen
Heer Flaccus, het heeft nooit beweesen,
Soo seg ik liegt hy 't als een Geus.
Want het begin van mijn Historie
G'loof ik, heeft leeser in memorie,
Alwaar ik heb voor waar verhaalt,
(Want ziet ik schaame mijn te jokken)
Dat by de Grieken sijn geen pokken;
Dus heeft dan flaccus hier gedwaalt.
Sijn neus die had hy, en twee Lippen
Soo groot als Noords, of Iudtse Klippen,
Hy had een fraje spraak, en trant;
Een hals gelijk als Utreghs tooren,
En daar by had hy net twee ooren
Soo groot gelijk een Olifant.
Die man Had dan in 't Oosten wooning,
Regeerde daar als *Prins*, en *Koning*;
Maar wijl 't al was in oude tijd
Gelijk als nu, dat groote Heeren
Geduurig meer, en meer begeeren,
Waar door soo mennig 't zijn raakt quyt.
De Heerslust schijnt haar aangebooren,
En of haar minder gaat verlooren
Sy vraagen daar heel weinig naa;
Als sy haar palen wijder setten:

(7)

De Heerslust die vraagt naa geen wetten
Maar roept gestaadig *Plus ultra*.
Schoon dat wel aldermeest haar Zeegen
Door 't bloed en sweeten wert verkreegen
Van haar getrouwe onderdaan,
Wat bruid dat haar, sy makk'lijk slaapen,
Terwijl een ander staat in 't Waapen,
Die moeite die gaet haar niet aan.
Soo gongt met *Aristoteles* meede,
Want schoon die man en had geen reden
Tot oorlog. 't sy Hy *Mach'avel*
Of and're Boeken heeft geleesen,
Waar in den oorlog wort gepreesen,
Hy las altijd *Panta gruel*:
Of and're diergelijke grollen,
Die bragten hem de kop hollen,
Dat hy den Oorlog Declareert
Aan and're Griekse Potentaten,
Aan Republijken, vrye Staaten
In 't korte hy haar overheert.
Hier van soo kan met mijn getuigen
Prins *Plato*, die de nek most buygen
Voor 't *Zyllogistise* geweld,
En naa een vijf en twintig slaagen
Wiert hy in 't bloeienst van sijn dagen,
Door een *Dilemma* neergevelt.
Diogenes met roode krooten
De kop wierd van sijn romp geschooten:
Pythagoras de goede Vorst
Een lange pijp kreeg door sijn dermen,
En doe nog sonder te ontfermen
't Schroot snuf tabak kreeg in sijn borst.
En *Epicurus*, bloet van gansen!
Die deed hy in een Veldslag dansen,
Gelijk een Hoer danst op 't schavot;
De goede *Seneca* voor deezen

A4

(8)

Geen *doodt*, of *Duivel* wilde vreesen,
Die kreeg een wortel door zijn strot.
De kleine Vorste met malkander
Gelijk als ook *Anaximander*,
Die sloeg hy in een Veldslag plat:
En *Socrates* wijl hy wou vlugten
(Ik kan 't niet schrijven zonder sugten)
Schoot hy een snufdoos door zijn gat.
Hue mennig wierd berooft van oogen?
Wijl d'argumenten soo dicht vloogen
Gelijk in maart een Hagel buy:
Jaa *Aristoteles*, is 't wonder!
Die bragt heel Grieken vliegens onder,
En als hy daar nu niet een bruy
Meer vont, om langer te bevegten;
Soo haalt hy t'huis sijn oorlogsknegten,
En leegertse rondom sijn troon,
En deed den Griek tribuit betaalen.
En wel in duisent weegen dwaalen,
Puur enkel volgend' sijn geboon.
Agh! wat gaf hy al dwaase wetten!
En niemand kost het hem beletten,
Hy speelde Baas *Inpertinent*,
Hy liet sijn onderdaanen plaagen
En in den naren donker jaagen,
Want siet hy had geen Parlement.
Vrouw *Wetenschap* haar lande lilde,
Wijl 't monster *onkund*' daar in gilde
Met zulk een vreeselijk geluid,
Dat niemand daar ontrent wou koomen
Waar *Wetenschap* maar wierd vernoomen
Heer *kennis* raakt het land ook uit.
Den meesten Adel was bedorven
Gebrand, gehangen, of gestorven,
De meeste vlooden als een guit,
En gongen buiten beed'lend' swerven,

(9)

En quaamen in elend' te sterven:

Maar wat of 't *Aristoteles* Bruit.

't Was pas met Hem; als de minnaaren

Die swerven door de minne baaren,

En Zeylen om het woortje jaa;

Geeft men haar 't hoofd, sy aanstonts willen

Ook mee den Hals, Borste en Billen

En dan nog de *etcetera*.

Soo was 't met *Aristoteles* meede,

Die geensins nu en was te vrede,

Dat hy aan Grieken wetten gaf;

Aan Grieken 't hoofd van alle Staaten.

Neen: hy most andere Potentaten

Ook dwingen, of haar geven 't graf,

Hy doet dan aanstonts *exclameeren*

Vergaadering voor sijn Raadts Heeren,

En Generaalen van het velt;

Die aldenbruy te saamen quamen

Om met hem midlen te beramen;

De eerst die voorsat was een Helt:

Jan Gad Dikkop genaamt voor deesen,

Een vent die selfs de hel deed vreesen

Want het en was niet lang geleen,

Dat hy een *Os* greep by sijn beenen.

En worp hem door de *Sterren* heenen

Tot aan de Zuidpool, soo ik meen.

De tweede in den Raad geseeten

Was *Piet Sophista*, wilje weeten

Wat dat dit nu was voor een Gast?

Geen slimmer vent en konje vinden

Want hy maakte de siende Blinde

En dan aan 't warre gaaren vast?

Aan 't warre touw van disputeeren

Soo dat men niet kon voort marcheeren,

En dan schoot hy je in de Huyd

Een *Major*, of een *Minor* kogel,

A5

(10)

Daar lagje dan gelijk een Vogel
Die uit een Boom ter aarde bruit.
En hadje dan nog soo wat renten
Van Hups, of fraaye Argumenten
Soo trokken sijn Soldaats jou uit.
De derde dan van deese orden
Kees Japen Kees vry Heer van *Jorden*,
Een man Horribel boos en vreet,
Die op een dag twee duisent moorden
(’K meen Luisen) met het swaart, of Koorden,
En agten ’t minder als een scheet.
De vierde dan van dese Raaden
Sijn Excelentie sijn genaade
Kees Hoddebek van onverstand,
Vry Domheer van de swarte uylen,
Een vent vermaart door schrikkelijk huilen;
Jaa sijns gelijk was niet in ’t Land.
De vijfde was *Jan sijne Praater*,
Een Bakbeest booser als een Zaater,
Maar vroom, en vreedzaam in de schijn;
Jaa eeuwig wou hy vrede maaken
En Broederlijk verschillen staaken,
En ’t hart was vol van twist fenijn.
De sesde in den rang op ’t Kussen
Was *Robbert* Heer van *Asinussen*,
Baron van lange Esels oor;
Een man vermaart van lang te slaapen
Jaa selver sliep hy in de Waapen,
Waar door ’er mennig ’t lijf verloor:
Want in de Waapens te gaan leggen,
Mijn vrienden het is wat te seggen!
Want dan viel hy de luysen plat
Jaa: vloy, en luysen, alles barsten,
In ’t eynd’ het was een vent als Karsten,
Die eeuwig op sijn billen sat.
De leste daar de *Persident* was,

(11)

En vraagje wat het voor een vent was;
Het was Heer *Jochem* *lik* *sijn* *Maars*,
Een man die altijd schrik kon geeven
Aan al wat ooit ontfont het leeven,
Alleen door Dond'ren van sijn aars.
Den Raad dus in den rang geseeten,
En *Aristoteles* moetje weeten,
Aan 't hooger eind sat op sijn troon:
En maakt men straks sijn snavel hoorde,
Want hy uit barste in dees woorde,
En sey, o Jupiter, o Goon!
U sit ik hier vlak voor de oogen,
De *Duivel* haalt mijn! Is het loogen
Dat ik soo aanstonts seggen sal:
God *Mars* die weet soo wel als ikke,
Dat ik staag voor den Oorlog schrikke,
Want die brengt mennig ongeval.
Maar 't past een Vorst ook 't sijner eeren,
Sijn Land en Rijken te vermeereren,
Wanneer dat hy 't maar magtig is;
En kan 't sijn minder niet beletten,
Moet hy haar brengen onder wetten?
Dat is een Reegel die gaat wis.
't Is waar de droeve oorlogs woeden
Doet Borgers, en den Huisman bloeden,
Maar mijn de Politie ook leert,
Dat men somtijds sijn ondersaaten
Soo moet een weinig bloet aflaatén,
En eeven als men 't lijf purgeert,
Dat men de Landen en de Rijken
So doet purgeeren van gelijken
Niet door een Briefje *Recipe*:
Maar door een ander pil of, dranké,
Dog wat mag ik hier leggen janken;
Ik beb een Andere oorlog ree.
't Is waar heel Grieken leid geboogen

(12)

En hoort alleen aan mijn vermoogen:
Maar daar is nog een ander Land,
 (De Schrijvers Hieten 't Land Italje)

Daar woont een *Duivel* van Kanalje,
Dat volkje moet geheel van kant:

 Na desen wil ik ook de Fransen
Geheellijk naa mijn wil doen dansen,
En Spangie hegten aan mijn Kroon;
 De Britten, Schotten, en de Iren,
De Duitse, Vlaanders, Batavieren,
Sijn voor Vorst *Logica* mijn Zoon.

 En wijl dat selde groote daaden
Begonnen werde sonder Raaden,
Heb ik tot nut van Rijk, en Staat,

 U al te saamen Hier doen daagen,
Op dat ik sou u oordeel vraagen,
Geef dan eens op mijn Voorstel raad:

 Een ider spreek dan op sijn orden.
Hier op begon de Vry Heer *Jorden*
O groote *Aristoteles!*

 Wel sey *Sophista*; Seldre weeken
Is 't jou beurt om hier eerst te spreken,
Gaat jou beurt voor ons alle ses,

 Ben jy de oudwste van de Raade?
Dat staag jou beestige genaade
Aanstonds vat op het eerste woord,

 Soo jy jou Bakhuis niet wilt houwen
Sal ik die eens vol keutels douwen,
Spreek op jou order soo 't behoort.

 Nu deed *Jan Dikkop* op sijn Bakhuis,
En wijl sijn aassem stonk als 't Kakhuis,
Geef mijn eens snuf! riep *Hoddebek*;

 Wie heeft Brasiel, of snuif de Spangje?
Of geeft eens hier fleur de Orangje,
Snuft uit mijn Gat, jou groote Gek

 Sey Robbert; want wie heeft sijn daagen

Hier in den raad om snuf sien vraagen,
Seg op, is 't hier nu snuffens tijd?

Men schijnt hier in den Raad te suffen;
Hoor *Hoddebek!* wil jy eens snuffen?
Houw op u doos, snuft dat ik schijd.

Dat vret: sey Heer van *Hoddebekken*;
En *Jochem* riep hou smoel daar Gekken;
Op dat men geeft de Vorst eens raad.

Jan fijne die dees groffe woorden
Al vry wat in sijn brein verstoorden,
Sey Heeren! 't kijven is hier quaat.

Wil jy luy hier soo disputeeren
Hoe kan de Vorst dan van ons leeren,
Wat dat het nudts is van sijn Rijk?

Doe opende *Sophist* sijn snaater.
En sey, o slimme fijne praater!
Je schijnt te hebben veel gelijk;

Maar ik, ik ken u fijne streeken,
Altijt leg jy van vree te preeken,
Van vree is altijt uwe les;

En ondertussen, onderwijlen
Soo stookje met vergifte pijlen;
Houw smoel! riep *Aristoteles*:

Jan Gad, Sophist, en daar naa Jorden,
En dan spreek elk een op sijn orden,
Dit is mijn wet, en ook mijn wil.

Jan Gad deed open dan sijn kaaken,
En stond dees woorden uit te braaken,
Wijl dat de and're sweegen stil.

Doorlugte Vorst! Ik agt mits deesen
Het niet noodsaakelijk te weesen
Dat ik hier van mijn daaden praat,
'K agt niet noodsaak'lijk te verhaalen,
Mijn daaden weet gy al te maalen
Die 'k eertijds dede voor den Staat.

Wat slaagen heb ik niet gewonnen?

(14)

Jaa dikwils eer sy sijn begonnen,
Had ik Victorie al in 't velt;

Ik deed'er mennig nederleggen,
Soo dat ik nu alleen wil seggen
Ik ben in *Folio* een Helt:

Maakt mijn maar Meester der Batalje,
Ik sweer, ik sal al dat canalje
Dat gy te vooren hebt verhaalt

Door soo een drie, vier, vijf veltslaagen
Wel haast voor Sinte jutmus Jaagen
Soo mijn de kragten niet en faalt.

Jan Gad die sloot hier op sijn kaaken:
Sophist sijn smoel ging oopen maaken,
En sprak o Hoog verheeve Vorst?

Ik sou u wijd beroemd' genaaden
Niet willen tot den Oorlog raaden,
Want ik heb tot het bloed geen dorst.

U Majesteit die dient te weeten
Dat uwe goede ingeseeten
Sijn door de laatste krijg geplukt,

Soo kaal als Aaps neefs kaale gatje,
Daarom soo raad' ik u waratje
Dat jy jou volk niet meer en drukt

Met krijg: maar egter wilje krijgen?
Wat bruid dat mijn ik sal dan swijgen
En doen als schijte broek mijn best;

En passen op wat buit te maaken,
Door moorden, branden, en door blaaken,
Gelijk als doet de Heele rest.

Hy sweeg, en nu was volgens orden
De beurt van *Kees* Vryheer van *Jorden*:
Die riep doorlugte Majesteit?

Ik raad u tot het Oorlog maaken,
Je sult daar wis mee verder raaken,
Als met de vree, daar ik in schijjt.

Seg mijn, wie kan in vrede Leeven,

(15)

En wat kan ons de vrede geven,
Wat geeft die? Jaa: een weinig rust,
Wel dat is goed voor Blood', en slappen,
Die op 't gesigt der wapens stappen,
Of loopen gaan, haar vrede Lust.
Maar ik, ik ben (dat weetje seeper),
Veel heeter als de witte peeper,
Die men Heel uit Oostindje haalt,
En daarom kan ik niet beoogen
Als krijg, en Heete Ooreloogen,
Daar men de Luy tot mostaart maalt.
En om dat ik van aart ben vierig
Agt ik den Oorlog heel plaisierig,
Wat geeft den Oorlog al vermaak?
Men vloekt, men kijft daar, en men tierter,
Geen Heilig, of geen Sondag viertmer,
Wel is dat niet een groote saak?
Men kan den Boer daar vrijlijk plaagen,
Men agt, of vraagt daar naa geen klaagen,
Men schent, Schofiert daar vrou, en maagt:
Men doet de Moer, met Suygelingen
wel midden in de vlamme Springen,
Men doet al wat u selfs behaagt.
Men kan een Koe uit 't Velt daar Haalen
Sonder den Boer eens te betaalen,
Men neemt sijn Ham, en worst ook mee;
Men kan van 't land het Kooren mayen
Sonder dat men 't behoeft te sayen,
Loop! doet dat eensjes in de Vree.
Maar 't alderbeste nog van alle,
Daar ik het aldermeest gevalle
In schep, dat is een anders schaa:
Men plundert daar vyand en vrinden,
Jaa alles wat men maar kan vinden,
En maakt het tot *pecunia*.
Nu *Hoddebek* ontsloot sijn waffel

(16)

Met een vervaarlijk geraffel

En sey, Doorlugt' Ed'le Heer!

Dit diende je voor al te weeten.

Laat sien ... sie daar ik hebt vergeeten

En dat gebeurt mijn nog wel meer;

Het Spijt mijn selfs van ganscher Harten

Dat mijn Memorie nu speelt parten,

O bloet? het was soo goede raad,

Als aan jou misschien is gegeven

Van de geheelen tijd uws leeven,

Maar hebt vergeeten. Dat is quaat,

Sey daar op Jonker van *Sophisten*

En lagte dat Hy hem bepisten,

En wyl hy voelde 't heete nat:

D' Duivel trekje aan duisent draaden?

Riep hy, 't vergeeten van u raaden

Dat heeft mijn bil en hemt beklad.

St, was van swijgen daar een teeken;

De president begon te spreken:

En riep naa dat ik het begriip

Soo sal den Oorlog beeter weesen

Dan Vree, men doet het alles vreesen,

En dansen naa ons oorlogs pijp.

Men dwingt het alles door ons magten

Wy hebben *Arguments* van kragten,

En wie sig daar niet buigt voor neer

Die sullen wy als wakk're Leuwen

Met *Major*. *Minor* overschreuwen,

Waar in altijd behaalen eer.

En soo daar een ons wou verpletten

Met and're magt. wy sullen setten

Negatur aanstonts tegen aan:

En soo sijn magt dan niet wou breeken

Soo laat *Disting'o* daar op steeken,

Die sal haar dan wel voort verslaan.

Helt *Major*, *Minor*, en *Negatur*,

(17)

Sijn grooter Helden als *Probatur*,
 Probatur dat is *Veri* Zoon:
Een man eertijds heel hoog gepresen
Maar ons kan hy niet nut meer weesen,
 Want *Odium* is *Veri* Loon.
Maar laat *Probatur*, en de waarheid
Vry bruyen heen met al sijn klaarheid,
 Wy hebben egter volk genoeg:
En aanstonts riep den Raad doe *Amen*.
En bruyde vliegens al te saamen
 Hol, overbol, naa *Vrou Stoops* kroeg.
Doe hoorde men aanstonts 't gerommel
Van mennig Hondert Duisent trommel
 Ritje, ditje, dou, ritje dou:
Jy Officieren, en Soldaten,
Jy Duytsers, switsers, en Croaten,
 Jy Poolen, Beeren uyt Moscou?
Mijn wakk're Helden onderdanen,
Een ieder voegt hem by sijn Vaanen,
 En maakt hem tot de *mars* gereet:
't Geweer by voet, 't geweer op Scholder,
Kom haalt je pieken van de Solder,
 En legt eens af de Krijgsmans eed:
De Generaal is Piet *Sophisten*,
Een man heel vol van Duivels Listen,
 Ja al 'er listen listig puik;
Die salje naa Italje voeren,
Daar kenje plaagen dan de Boeren,
 Want dat is 't oude Krijgs gebruik.
Den eed haar nauw was afgenoomen,
Doe sag men Graaf *Sophista* koomen,
 Gekleet op oude Krijgs gewijs,
Hy sag soo prats gelijk een Bisschop,
Sijn storm hoet was een tinne pispot,
 Sijn Deegen was een groot' Radijs
En in sijn broek (by mijner soolen)

B

(18)

Daar staake twee goede Pistoolen,
Gemaakt van fijne knippel Koek;
Sijn Harnas van Papiere Vellen,
En van gesulte Varkens lellen
Soo was gemaakt sijn leere broek.
Sijn Halskraag was van Chocoladen,
sijn Kousen waaren van Theebladen,
Sijn Pruik die was van wit katoen;
Sijn Pluimen waren Koekkoeks veeren,
Die hem sijn wijf kon fray vereeren.
Van frische turf waren sijn schoen.
In dit gewaad soo quam hy treden
Voor *Aristot'les*, en de Leeden
Van sijne Hooggedugte Raad;
En naa een korte Audientie,
Soo quam *Sophist* sijn Excellentie
Weer by het Leeger op de Straat.
Het stont'er al in Rep, en Roeren,
De Vloot lag klaar tot overvoeren
Van 't Leeger naa Italjes Land:
Maar wijl dat ik *Montaan* een vent ben
Die al dees saaken pertinent Ken,
Om dat in die tijd, de *Caurant*
Ik driemaal wekelijk plagt te krijgen;
Ben ik verpligt (dunkt mijn) 't beschrijven
Van soo een toegeruste Vloot,
Die dienje Leeser ook te weeten:
En daarom sal ik 't niet vergeeten,
Al sloegje mijn om 't liegen dood.
Den Admiraal met hondert stukken,
Dat was een schip, gans bloed van krukken?
Gemaakt van een seer groot Pompoen;
Vies Admiraal, en Schout by nagten,
Dat waaren Scheepen die sy agten
Gemaakt te zijn, uit een meloen.
De and're naa proportie meede,

(19)

Komkommers netjes uitgesneedden,
 Beplant met volk, en met gesehut (*lees*: geschut):
Trompet Schalmay, en Hobo Krayde,
De blauwe vlag wel netjes wayde
 Van de Campanje, of de Hut.
't Voor marszeyl los, ley op het randtje
En wagten maar naa een Levandje,
 De Lootsen waaren Scheep naa wil:
't Groot schoover Zeil was aangeslaagen,
En soo als het begon te daagen,
 Was 't Kabelaaring om het Spil:
Naa 't Spil Matroos met al je Luysen!
Constapel past voor op de Kluisen!
 En Bootsmans maat jy op de bogt!
Daar staat een Luitenant te schreuwen
Dray om! dray om den bruy! als Leeuwen,
 Soo! Soo! dat geeft een weinig logt.
Nu mannen borst aan! en borst tegen!
Maakt de touwschieters eens verlegen:
 Dan roept 'er een van boven weer,
Je wind aan 't Spil te variabel,
Nu 't saa! Haalt Kabel op Diabel!
 Het anker dat staat op en neer.
Dray om den bruy, het moet wel Hotten,
Sie soo den bruy! daar sijn wy vlot, en
 De stuurman roept dan opwaart uyt,
Stoot uit de Mars Zeyls! viert de brassen;
Vest boelijns, en op schoot wil passen!
 Soo man te roer, aan ly niet bruyt.
Dan roept de Loots de wind word maager,
Niet hooger, regt wat, ook niet laager,
 Haak soo een weinig aan de windt!
Daar gaat de Vloot vast heene kruyen
En soo naa 't ruime soo toe bruyen,
 Met meenig Moeders dertel kint.
Wijl de Courant niet heeft geschreeven

(20)

Dat'er vergaan sijn, of gebleeven;
Soo zijn sy al den bruy voor 't Land
Van oud Italien gekoomen,
Dat wel mag van de Duyvel droomen
En vreesen voor dien Oorlogs brand.
De Vloot dan in een bay geloopen,
Die deed sijn Holle kaaken oopen
En spoog al dat Canalje uyt;
Dat daat'lijk haare krijgers Handen
Tot moorden stelden, en tot branden;
Al wat sy saagen was haar buit.
En wijl het in dat Land was Vreden,
Soo waren daar de meeste Steeden
Ontbloot en sonder volk beset;
Soo dat alwaar de Grieken quaamen
Sy alles sonder vegten naamen,
En Kroopen by de Vrouws op 't bed.
Dees tijding die wierd ras vernoomen
In 't Koninklijk Paleis tot *Roomen*,
Alwaar den Raad komt ras te saam:
Een ider vroeg wat zijn 't voor Venten,
Die door ons Land soo Reddementen,
Wat hebben wy dit Volk misdaan?
De Koning sey, 't sijn regte Schurken,
Een slag veel slimmer als de Turken,
En Grieken sijn 't miljoen vijf, ses;
Die koomen stooren onse woning,
Die beesten noemen haaren Koning
Met naam Vorst *Aristot'les*.
Maar waarom dese vent sijn knegten
Hier in dit Land ons komt bevegten?
Daar van en weet ik nog geen Reen,
Dies wil mijn Koninglijk genaaden
Dat aanstonts iemant van de Raaden,
Eens na die beesten bruyde Heen:
En dat men haar eens vraagt de Reeden,

(21)

Waarom sy al die gruw'len deden,
Aan de inwoonders van mijn Land;
En dat sy daar uyt Retireeren,
Of aars; ik sal haar Cappoteeren
Door swaart, door Koort, door vuur, door brant.
Voor 't lest soo wil ook mijn genaade,
Dat gaat in dese *Ambassade*
Baron, en Heer *Krijn* onverstand.
Krijn had sijn afschijd ras genoomen,
En bruyde soo te post uit Roomen,
Te post soo reed dan onse *Krijn*:
En haastig was ook sijn *adventie*,
En aanstonts kreeg hy *Audientie*
Daar al de Griekse Helden sijn.
Wat Duyvel (segd hy) voor Rapalje
Ben jy lui? slimmer als 't Canalje
Van de Zeedijk, of Bootermart;
Dat jy luy in ons land komt booren
En onse soete Vree verstooren,
Je luy bent schelmen in je Hart.
Bruy heen! eer dat ons volk van Roomen
Je luy mogt op het wanbus koomen,
En slaan je faam tot stront, en drek:
Maar soekje in ons land te blijven
En soo wat parten te bedrijven,
Soo breekt men jou geheel de nek.
Wat doe je hier, geeft mijn eens reeden,
Wat doe je op ons land te treden,
En loopt soo al ons klaver plat?
En komt ons ondersaaten dooden,
Denk jy luy niet dat'er sijn *Gooden*?
Of Denkje *Jupijn kust mijn Gad*.
Ook is mijn vraagen hier beneeven,
Dat jy luy mijn sult reeden geeven?
Die ik dan aan den Roomse Raad
In aller haast sal overbrengen,

Dan sulje sien of wy gehengen
 Het Ruineeren van onse Staat.
Sophist was rood en blauw van tooren
 Want hy en kont niet langer hooren:
 Wel Schoft! of Bakbeest! wie gy sijt
 Hier van den Roomschen Raad gesonden,
 Sey hy: je hebt al goede vonden,
 Jou taal is vol van deftigheid:
 Seg teeve soon! moet jy soo schelde
 Op mijn, en op de Griekse Helden;
 Seg mijn eens wat voor Zedijks Hoer,
 Of visteef heeft jou opgetoogen?
 Bruy jy soo aanstonts uyt mijn oogen,
 Loopt voor den Duyvel, en sijn moer.
 Soo gy geen Ridder waart, ik sweere!
 Ik sou u aanstonts bastoneeren
 Soo week gelijk als Rijstebry;
 Bruy naa jou fotse Raad te Romen,
 En segt, dat ik daar haast sal komen,
 En al dees Helden ook met my:
 Dat ik mijn wraak daar sal verkoelen,
 En doen de Roomse wijven voelen
 Of ik een man, of meisje ben;
 Dat ik in spijt van *Jupijns* Donder,
 U al den bruy sal brengen onder,
 Soo ik u onderbrengen Ken:
 Jaa 'k sal u dermen nog voor snaaren
 Gedroogt, op mijn Viool doen paaren,
 U ribben sal mijn rooster sijn,
 U vel sal 'k op mijn trommels spannen,
 U Adel al den bruy verbannen,
 Of sterven doen door groote pijn:
 Seg dat u Vorst; gaat sonder temen,
 Als *Krijn* nu wou sijn afschijjt neemen,
 Soo boog hy als die spelden seek 'k,
 Soo laag als alle hoofse venten,

(23)

Maar onder deese complimenten
Soo sprinkt de knoop juist van zijn broek;
En wijl het nu in dese daagen
De *mode* was van Broeken draagen
Heel onbeslompe groot; *en fin*
En wijl hy had geen onder kleeren,
Soo sagen al de Grieks' Heeren
Een gadtje, leser blaast'er in.
Wijl 's op dit voorval niet en dagten,
Soo wast geen wonder dat sy lagten,
Waar door *Krijn* wierd nog meer confuys;
En onderwijl zijn broek te regt bragt,
En doe met Haaste op de weg dagt,
En bruyde in der yl naa huys,
Hy liet zijn aankomst straks ook weeten
Den Roomse Raad, als doe geseeten
In 't Vaticaan, of Capitoel;
Die met haar Vorst daar Helder brasten,
En vraaten schier haar selfs te barsten
Aan verkens spek, en roode Kool,
Het eerst geregt was afgenoomen,
Soo als Baron *Krijn* in sou koomen
Die riep, dat jou de Duyvel Haal!
Jy luy stuurt mijn in Ambassade,
En onderwijle zijn genade
Smult met de Heeren altermaal;
Dat's net gelijk het wif van...
Wanneer haar man is naa den Haag toe
En daar voor zijn familie draaft,
Dan smult het wif met and're vrouwen,
En sal gestaadig gastmaal houwen,
En of haar man daar al wat slaaft,
Om soo wat gelt by kas te winnen;
Het wif weer met haar smulse sinnen
Verbruyt aan Coffi, of aan Thee,
Of aan servet, of tafel laaken,

(24)

Of Porcelain, of and're saaken?

En jy luy doet (dunkt mijn) soo mee.

En eene van de Edelheeden

Riep, Baron *Krijn* weest maar te vreedem!

U portie by de Kok nog staat,

Laat ons nu eens den antwoordt weeten?

Wagt wat (sey *Krijn*) ik moet eerst vreeten,

Want dat voor alle dingen gaat.

Schaf op dan Kok eerst een Salaatje!

Mit greep Heer *Krijn* een Hallif vaatje,

en sette daar Het lijf op neer:

Nu dunkt mijn hoor ik leeser vraagen

Een hallif vat? wie hoort sijn daagen

In plaats van stoel; voor soo een Heer?

O Leeser! Kan het moog'lijk weesen

Dat jy soo dom, en onbeleesen

In de Romeinsche (*lees*: Romeinsche) Stories sijn?

Want in die tijd, *Sinjoors* Romeinen

Die leefde even als de Swijnen,

Dat is na de gemaklijkheid.

Want dese vaatjes, of daar stoelen

Daar konmen op geen Bodem voelen,

Het bovenste geen bodem sluyt;

En als sy dan eens woude kakken

So sogten sy geen huis gemakken,

Maar doovent in die vaatjes uyt:

Dits nu genoeg van 't half vaatje.

De Kok die bragt dan een Zalaatje

Van leidse kropjes wonder geel,

Met rookvleys, en daar eyers over;

Want siet sy schafte daar niet pover,

Hoewel de Kok gaf niet te veel:

Doe bragt men Kool moes, en wijl deesen

Krijn was een vent heel wel beleesen,

En s'grootste honger was geslegt:

Soo vroeg 'er iemand van de Raaden,

(25)

Doorlugte *Krijn!* 'k wou u genaaden
Eens oopening deede van die text:
Wat wast voor, een, die sijnen Broeder
Most noemen, oom en sus zijn moeder,
Sijn Vader, was zijn Grootte Vaar?
Je laat mijn niet met vrede eeten
Sey hy, wagt tot ik heb gevreeten,
En spreek van dese saak hier naar.
Een ander Heer, een Regtsgeleerde,
Een ander questie weer moveerden
En stelde voor aan onse *Krijn*;
Wanneer dat imant komt te sterven,
Die geenen die het goed dan erven
Daar van volkoomen eig'naars zijn:
Een seekere die was uit Leeven,
En naa zijn dood het goed gegeven
Zijn vrienden, die 't doe eigen was;
Den doode die quam weer te rysen:
Nu is de vraag, of men kan wijsen
Dat al de vrienden in dit *cas*,
Gehouden zijn het weer te geeven?
Wel sey doe *Krijn*, wie heeft zijn leeven
Om soo een saak geprocedeert?
Ik meen dat *Codex*, of *Novelle*
Van soo een saak in 't minst vertellen,
Sed quo ad Rem, die gy moveert:
Vind ik in 't *corpus*, of *pandectis*,
En wijl der niets nog van ontdekt is;
Soo dunkt mijn dat ik ook niet kan
Jets van die saak *determineeren*.
Je hebt gelijk, riefen de Heeren;
Maar wat gaat ons het pleiten aan,
En Het proces eens doodens vriden?
Ik meen men beeter stof kan vinden
Die nutter waar in deese Zaal:
Mits riep'er eene van de Raaden

(26)

Doet eens rapport uws Ambassaaden?

Doe sweegen sy straks altemaal.

Krijn stont doe op, en gaf een teeken

Tot stilte, en begon te spreken:

Doorlugte, Hoge, Roomse magt!

Niet anders had hy nog gesproken,

Soo komt daar de Majoor inloopen

Van de Romeinsche Konings wagt.

En riep, je luy ben 't fraye Raaden!

Je vreet gestooft hier, en gebraden

En suypt je selven sat, en mal,

En kluyft hier aan Patrijzen wieken;

Terwijlji sijn de verdoemde Grieken,

Gekomen voor de Roomsche Wal:

Die storm, op storm als dul, aanlopen;

Ons eerste halve maan leid open,

En 't volk van ons gevlugt daar uit;

O Goden 't staat'er slegt geschaapen!

En aanstonts riepmen waapen! waapen!

De Kok 't vlees uit de keetel bruyt,

En kroop'er in: en de koks jongen

Ook in een smoorpot is gesprongen,

En Haalden 't deksel over 't hoofd:

Den Raad die liep vast heen, en weeder,

De Koning liep ook op, en needer,

Of hy van sinnen was berooft;

En wijl hy liep als een ontsinde

Soo kost hy sijn geweer niet vinde,

Nu loopt hy juist in 't Kook Zalet,

En wijl hy kon geen aar geweer sien,

Soo vat hy 't spit, en de Lardeer priem,

Al vry wat dik besmeert van vet.

En wijl de Kok hoort dat gerommel,

Soo roept hy, o jy lieve drommel

Van Griek, of Grieken die gy sijt!

Wat kan koks dood aan jou luy geeven?

(27)

Laat mijn de arme kok in 't leeven,
Die van angst in de keetel schijt.
De Koning doet de keetel oopen,
Waar uyt een waasem quam gesloopen
Die door haar stinkend' vuyle lugt,
Aan 't neusgat van den Koning seide
Dat daar Koks yuyle eyeren leyde;
De Koning uyt de Kook Zaal vluge
Naa 't thee Zalet; daar mennig tafel,
Wel eertijts met geruyte wafel
gedekt, stond en met Pannekoek,
Maar *Nil* Helaas! in deese daagen,
Daar gaat de Koning sitte klaagen
Onder de Schoorsteen, in een Hoek.
En wijl hy sat in dese klagten,
Soo komt'er juyst een van de wagten
(Dat was een Basels Switser) daar;
Die onder aan sijn neus had kneevels
Soo swart, en groot als een paar Steevels,
Een vinger dik was ider Haar.
En Juyst sag hy de Koning sitten,
Pots Deybel! sacht'er, was is ditten
Sits 'er alher? o Majestijt!
Jaa sey Hy: o mijn trouwe Switser!
Biegt eens regt op, en segt mijn isser
Nog voor de poort, of wal een Strijd?
Mit doet men daar de Saaldeur open,
En Grieken komen ingelopen,
Haar hand beset met blood geweer;
De Switser toonde daar geen flouwheid,
Maar een seer moedig hart, en trouwheid,
En hakte vijf ses Grieken neer:
Derwijl de Switser Grieken hakten,
De Koning braaf sijn spillen pakten,
En bruyde door een venster heen:
Maar of dit venster wat te Hoog was,

(28)

Dan of de aard' beneen te droog was,
De Koning brak zijn slinker been:
Daar lag hy doe en kon niet lopen.
Derwijl de Griek de deur breekt oopen
En komt al woedend' in den Hof,
En riep, slaa dood al wie maar leeven!
Mijn (hoop ik) je quartier sult geeven,
Ik ben de Koning, die in 't stof
En in de vuyle aard' legt needer.
Waar op een Griek antwoorde weeder,
Ben jy de Roomse Majesteit,
Hoe kom jy in de tuin te leggen?
Wel sey den aar, ik sal 't je seggen,
Wel eensjes op een ander tijd;
Dewijl ik nu ben u gevangen,
Hoop ik niet dat je mij (*lees*: mijn) sult hangen,
Breng mijn eens naa je Generaal:
Wel sey de Griek, wil jy daar heenen;
Kom an, t'saa lustig op de beenen!
Wel sey de Koning dat is kaal:
Ik heb flus mijn gesonde knooken,
Dat is mijn slinker been gebrooken,
So als ik uit het venster sprong.
Twee Grieken daar haar rokken spreiden
en daar de Roomse King op leyden,
D' derde vast *Victoria* song:
En droegen hem te saamen Heenen,
Dewijl hy lag van pijn te weenen,
En om 't verlies van stat, en kroon,
En ik *Montaan* huyl ook al meede,
Bedenkend' swerrelts Ydelheeden
Soo roep ik uyt O groote Goon?
Geen magt soo groot of hy kan vallen,
De rijkste Steden, sterkste wallen,
Die zijn geschonden door de tijd;
Een marmer voorhoofd, bloosend' wangen

(29)

De Rimpels met 'er tijd om vangen,
En raakt sijn bloos, en glatte quyt.
Een Koning die vaak door Victorie,
In 't midden sit van al sijn glorie;
En prijkt, en pronkt daar met de Kroon,
Sal vaak het droeve noodlot komen
En laggend' met sijn purp're Somen,
Hem stoten uyt sijn Rijk, en troon.
En wilje dit eens sien beweesen?
moetje 't gevolg mijns Oorlogs Leesen,
Den Groot' *Aristotelicus*,
Die nu de Roomse heel verondert,
Die sulje sien weer uytgeplondert,
Door een genaamt *Cartesius*.

Einde van het Eerste Boek.



(30)

DEN

OORLOG

DER

PHILOSOPHEN.

Tweede Boek.

MYn lieve *Phebe* die te vooren,
Ook bent der Rijmers God geboren,
Soo jy als Roomse Majesteit
Ook mee door *Aristoteles* bende,
Die heel de Werelt plaagt, en schende,
Ook u Parnas rijk niet bent quijt:
Soo bid ik helpt mijn verder rijmen?
Soo niet: soo moet mijn digt beswijmen;
Want die van u geen hulp en krijgt,
Of die u fakkel niet komt ligten,
Die kan geen eenen regel digten;
Maar naa mijn dunkt *Apollo* swijgt.
O *Phebe*, God der Medicijnen,
Groot Helper van al die maar rijmen?
Hoe, legje nu in *Dafne* Schoot?
Of sitje iwers by de Hoeren,
Of loopje met brandsalf by d'boeren?
Daar quam een stem, *Apol* is dood.
Apollo dood, sey daar op ikke,
Apollo dood, Ik daar van schrikke,
Apollo dood, en in sijn graf,
Dorst dan Sinjoor de dood verstooren
Apollo God van de *Doctooren*,

(31)

En breeken Doctoraal ontsag?
Is dan die goeden Hals gesturven,
Wat voor een siekt' heeft hem bedurven?
Doe quam daar een ontsigtb're geest;
En sey ik sal 't u uyt gaan leggen,
Want ik kan 't alderbest u seggen,
Om dat ik ben sijn Knecht geweest.
Dit dienje dan voor al te weten,
Dat *Apol* God van de Poëten
Ook was van der Doctoren God:
Nu g'loof ik, hebje wel geleesen
Die questie, onlangs opgereezen
Die met de oude Doctors spot,
En lagt eens met *Galen* dranken,
Soo sy Hier door willen de Kranken
Geneesen van haar Siekt', en pijn.
De nieuwe Konst heeft and're gronden,
Een aar genees Konst uit gevonden,
En vraagje wat 't voor gronden sijn?
De nieuwe soo genaamt Doctoren
Die doen ons nu gestadig horen,
Hoe dat 'er in ons lighaam loopt
Een seker soort van suure deelen,
Die in figuur niets en verscheelen
Van deegens, messen: wiens punt bloot
Op 't lest ons ingewant scherp prikkelt,
Dat ook ons in een siekte wikkelt;
En tot versagting van die smart,
Soo weet m'er scheede voor te vinden,
Die al dees puntjes in haar winden
Al was haar snee nog eens soo hart.
Dit suur sy in haar boeken heeten
Het *Acidum*, en wilje weten
De Scheeden? noemt men *Alcali*:
Op deese twee daar doen sy leunen
Haar heele Konst, jaa daar op steunen

(32)

Ook mede al de *Chimici*.
En wijl *Apol* van oude tijden
Hem op *Galeens* Konst most belijden;
En daag'lijks soo veel boeken las
Van al die deegens, met haar scheeden;
Soo wou hy 't eens brobeeren meeden,
En tot sijn ongeluk hy was
Een weinig siek van snagts te krollen,
En van optrekken en snags hollen:
Dus neemt hy straks een scheepel van
Dat vlugge sout soo in sijn dermen.
Een uur daar naa, soo wast ogh ermen!
Want mors dood was de goede man.
Maar sey ik doe, hoe kan dat weesen?
Want ik in *Rusting* heb geleesen
Dat in den ondergang der Goon,
Apollo heeft sijn lijf verlooren
(Niet door de Kunst van de Doctooen)
Maar door de kling eens Hoeren Zoon.
Maar ik wil om dees saak niet kijven,
Want is hy dood? laat hy dood blijven,
Apollo s' Dood en bruyt mijn niet.
Thalia Musa van de snaaken!
Ik bid u helpt mijn vaarsen maaken,
En singt met mijn dit Oorlogs lied:
Thalia! Verken salje horen?
Of sitje by den plompen tooren
Daar ywers by een Hoer? als Kaat,
Om haar somtijds wat te verpoosen,
Of sitje by een deel matroosen,
Weer ywers in de paarde straat?
Of sitje ywers aan de Vesten
By Beedelaars, of sulke nesten,
Of mitschien in een gauwdiefs Kit?
Doe quam mijn eene stem ter ooren,
Die lied mijn dese woorden hooren,

Thalia in het Spinhuis sit.
Apollo dood! *Thali* gevangen?
 Van wie sal ik dan hulp ontfangen
 In dees mijn droeve oorlogs rijm?
 Dus leeser gy te vree moet meesen (*lees*: weesen)
 Indien gy mijn wilt verder leesen,
 Dat het maar slegte grollen sijn.
 De Grieken hadden dan gekreegen
 So groot, en een beroemde Zeegen,
 Dat is de heele Roomse Stad:
 Romein had alles opgegeven,
 Met dit beding, behoudend' 't leeven,
 Haar Koning was ook selfs gevat.
 De Griekse Veltheer *Piet Sophisten*
 Sijn pens door eer, en glorie gisten,
 Gelijk een Koek doet in de pan:
 Want d'Roomsen Adel was gebonden,
 Gekoppelt even als Jagthonden
 Waar agter hy quam rijden an;
 En agter hem de Griekse Leeden
 Die paar aan paar, al sagjes reeden
 De wijde Roomse straaten door,
 Voor 't Capitoel dan afgeseeten,
 Liet men by trommelslag straks weeten
 Die wou, kon krijgen nu gehoor.
Sophist was nauw ter Zaal geklommen,
 Of aanstonts: daar twee Vrouwen kommen
 Heel trots, en kostelijk gekleet;
 Haar tabbert was van Zeylsdoek laken,
 De goude kanten daar op kraaken,
 Van Kooperdraat in een gesmeet.
 Haar perlesnoer bestont uit bollen
 Van vast gereegen Bossche Knollen,
 En daar was agter een slot aan,
 Beset van Held're fijne steenen
 Tabakspyp keetels so ik meene,

(34)

Haar sluyer was van Klisseblaan:
Haar rok beset met geele franje
Gemaakt van schillen van oranje,
Of Limoen Appelen; dit gewaat
Dat most nog voor haars schoonheid wijken,
Want nimmer vond men haar gelijken
In heel d' Antwerpse leepelstraat.
Het scheen de min al sijn vermogen
Alleen gevest had in haar oogen,
Want waaren klein, en kattegrauw,
Haar kleur was blank gelijk de muysen,
Haar vel soo glat als de wantluysen,
Haar lipjes waaren paars, en blaauw:
Haar neus was kort, en ingevallen
Gelijk de Heucolomse wallen,
Dats krom, en scheef, ende gebult;
Haar mond soo wijd tot aan haar ooren,
Waar uit je straks sult reeden hooren
Soo jy o leser! hebt gedult
Eerst deed sy dan haar reverentie,
En doe versogt sy audientie,
En als haar dit nu was gegont:
Soo roerde dees volmaakte schoone
Haar spraaklid binnen haare koonen,
Dat is; sy opende haar mont:
En sey, o Helt! die Roomens wallen
Deed door u Griekse magten vallen,
Ik ben de Roomse Koningin;
Die gisteren gedient, geëert was,
Dewijl ik 't by mijn keel! ook weert was,
En schoon ik 't weert was niet te min
Soo heb ik alles nu verlooren,
Jupijn wil naa mijn klagt niet hooren,
Hoe ik hem bid, hoe ik hem smeek,
Hy schijnt op mijn geen agt te neemen:
Daarom ik ook, hem wens met eenen

(35)

Dat hy hals, en de beenen breek.
Dees Kamermaagt, en ik die kakten,
Doe jyluy ons Paleys aanpakten,
Ik grendel 't Kakhuis deurtje toe,
En wy daar op 't secreet vernagten
In d'alderdroevigste gedagten,
En schoon ik waar de stank al moe:
Soo had ik daar niet uyt gekomen,
Had ik de morgen niet vernomen
By openbaaren trommelslag,
Dat ider by u excelentie
Mogt gaan versoeken audientie;
Daarom soo quam ik voor den dag,
En kom hier in de Zaal getreden,
Versoekende u Edelheden
Die neemt mijn in bescherming aan:
Want jy weet wel dat de soldaaten,
Een Vrou soo schoon als ik nooit laten
Sonder 't gebruy: Hier bleef sy staan
En schreijde, dat men geen meer woorde
Van dees doorlugte Vorstin hoorde.
Straks werd de Koning in de Zaal
Soo op een Roomse Rolle wagen
Door vyf, ses Grieken in gedraagen
De Koningin sag haar Gemaal,
En isser straks na toe gelooopen
En op de waagen by gekroopen,
Agh! segt sy, leevje nog Papa?
Agh! hartje benje nog in leeven?
Ik dagt je waart al dood gebleven,
En al gekapt als Kool Zala.
Kom lustig! stap maar van de waagen;
Wil jy mer af? moet jy mijn draagen
Sey hy, o wijf! mijn been is stuk.
Ag mijn! sey sy, jou been aan stukken?
Dan kan ons dansen niet wel lukken,

C2

(36)

Of 't most juist wesen op een Kruk.
O K'roonje! sey de Koning weeder,
Denk jy nog op den dans? denkt eerder
Op u, en mijn behoudenis;
Of ik sal u mijn vuyst doen voelen:
Doe nam men een van de Kruk stoelen,
En droeg den Koning voor *Sophist*.
En wijl *Sophista* nu de Liefde
Des Roomse Koningin door grievede,
Sprak hy haar man heel vriend'lijk aan,
En sprak, O Vorst! de werrelts Kroonen
Soo wel als tijd, haar wiss'ling toonen,
En loopen langs een gladde baan.
Die nu staat met een Kroon te prallen,
Kan dikwils eer de Son daalt, vallen;
En die een ander nu verjaagt,
Kan dikwils morgen sijn verslagen.
Van daag vaak vreugt, en morgen plaagen,
Indien het maar de Goon behaagt:
Dit weet ook *Aristot'les*. Eeven
Heeft hy mijn in een brief geschreeven
Waar in hy mijn *Mandata* geeft;
Soo ik u magten heb verwonnen,
En gy nog sijt 'n 't land der sonnen,
Id est: soo gy O Koning! leeft,
Dat ik u staf en Kroon weer geeven,
En dat gy als Vasal sult leeven
Des Grooten *Aristotefles*
En dat gy in u land en Staaten
Ons sult een vrye doortogt laaten,
En dat gy onse Vorst sijn les
(Het sy dan waarheid is, of loogen)
Altijd en eeuwig sult gelooven:
En al wat onse Vorst ook schrijft
't Sy in Placaaten, of in boeken,
Ie sult het nimmer ondersoeken,

(37)

Maar houde staande sterk, en stijf.
Die duyst're en Barbaarse woorden
Die sulje noemen gulde Koorden,
Die aan de Studie Cieraat geeft.
Jaa schoon ons Koning heeft geschreeven
Iets, dat geen mens verstont sijn leeven,
Soo sulje weesen soo beleeft
Van dat een diep geheim te noemen,
En *qualitas occulta* roemen,
Staan u nu dees Conditie aan?
Soo sal men u als Koning eeren
En gy sult aanstonts weer regeeren,
Als gy te vooren hebt gedaan.
En aanstonts deed de Roomse Koning
Met diepe eerbied sijn verschooning,
Dat juist sijn been nu was aan stuk;
Maar dat hy aars (als men kan gissen)
De hand wou kussen van *Sophissen*,
Jaa noemde het een groot geluk.
En aanstonts teeg hy aan het sweeren
Dat hy sou *Aristot'les* eeren,
En hooren staadig na sijn les;
Doe deed men straks den Raad daar koomen
En hem op nieuws Rooms Coning Kroonen
Uyt naam van *Aristotefles*.
Men loste aanstonds de gevangen,
't Gejuyg, de Blijdschap, en Gesangen
Die klonken in een iders oor.
Sophista om nog meer te toonen
Dat by de Grieken deugden woonen
Riep mannen geef ons wat gehoor!
Dewijl het is een stijd van vreugden,
Wil ik dat men beproeft de deugden
Van Grieks, en Roomse Ridderschap;
Met vegten, worst'len, en tornoyen,
En met een Key, of bal te goyen:

C3

(38)

Een ider stelt sig selven schrap.
Het sy 't Konst is van Militie,
Of Ridderlijke exercitie,
 Verschijnt hier morgen al te maal
Om ider een u Konst te toonen,
En die het wint, sal ik beloonen,
 En geven hem een schoon Vuurstaal:
Soo schoon als ooit een mens geraakt heeft,
En dat Vulcanus selfs gemaakt heeft,
 Een Staal van wonder groot gemak:
Want als je in het Velt gaat jaagen,
Soo kanje dit Staal by u draagen
 Om vuur te slaan voor u tabak.
Sophist verselde doe de Koning
En Koningin, tot aan haar wooning,
 En wou doe naa sijn slaapstee gaan;
Maar sey de Koning, 'k sal 't niet lijden
Dat sijn Hoog Ed'len weg sou rijden,
 Dat sou te Duivels kaal ook staan.
Sprinkt van het Paart, wilt binnen koomen,
Hoe staje? je lijkt te droomen,
 Komt in mir haus nimpt er gemak?
De Koningin sal coffi kooken,
Wy sullen onderwijl eens smooken
 Een Lekk're pyp frinis tabak.
Sophist liet hem wel haast beweegen
En sprong van 't Paard, sy haar begeven
 Naa 't Koninglijke Thee Zalet.
De Koninginne ondertussen
Bragt, om den honger wat te blussen
 Een lekker Italjaans Banquet:
Een schooteltje gedroogt makreelen,
Een bort vol Amstelse garneelen,
 Een schootel vol gerookte sprot;
Een schootel vol met Hase nooten,
En wat gesulte Luyse pooten,

(39)

En vin d'Mont'viascon, en Grott':

Onder de as gebraade Aakers,
En doe Uytregse Hylikmaakers,
 En Katwijker gedroogde schol;
En om te drinken met plasieren,
Soo bragt sy Luyks, Bergs, Bremer Bieren,
 En een Boutelje varse mol.
Sophist sag al dees ornamenten
En wou doe maken Complimenten,
 En sey, u Edele persoon
Neemt te veel moeyte in 't tracteeren,
En komt mijn al te veel te eeren,
 Jaa al te groot is dees mijn loon.
De Koning sey, waar toe 't geraffel
Van al dees praat? stopt maar je waffel
 Van 't geen 'er op de tafel is;
En vatte doe een hand garneelen,
En quam die met een Statie deelen
 Aan sijne Hoogheyd *Piet Sophis*
Sy alle drie te saamen aaten,
Dat lieg ik, want sy dapper vraaten,
 En soopen als een Ruyter toe;
Want daar was honger soo ik meene:
En als te mets haar Kaake beene
 Soo van 't Kiskassen wat wiert moe,
Soo voelt *Sophist* de minnepijlen;
En keek de Koningin somwijlen
 Soo heftig, en soo vierig aan;
Dat hy sijn drinken, en sijn eeten
Geheel dikwils scheen te vergeeten:
 En als de maaltijd was gedaan,
Soo sey de Koning van oud Roomen,
wyf! doet eens lange pypen koomen,
 In 't Kelder veynster in de mand,
Kun jy de Kamenier eens seggen
Dat daar twee lange pypen leggen,

C4

(40)

Die ik heb gist'ren uytgebrand
Derwijl soo kreeg hy uyt een Laatje
Een eyndje frinis, beste maatje

Sie eens hoe dat ik kerven kan?
Een krul tabakje, trotst van Bresten!
Dat heb ik nog voor u ten besten,

Nu stopje eens gelijk een man.
Dewijl dat sy dan saamen smookten,
En soo een pypje frinis rookten,

Soo sat de Koningin niet leeg:
Maar liep naa een der boven Zaalen
Om een nieuw lied boek af te haalen,

Dat sy ook in der haasten kreeg;
En song veel schoone nieu gesangen;
Trijntje hoe siet jy 'er so bangen?

*Liefd' soet lijden waarom sou 'k dan?
Ik sal je koek, en vygen koopen:*

De vryers die ter kroegen loopen:

Adam Spitte en Eva Span.

De Koning dat een groote snaak was,
Wanneer dat hy maar by vermaak was,

Die speelden alles op de Lier.

Sophist wiert een viool gegeven
Daar hy op Speelde, 't was een leeven

Vol van vermaak, en van plasier,
Nu lang gespeelt, en lang gesongen:
Soo quam daar aan een Moorse jongen

En brogt een blikke Coffi kan,
De Koning hem aanstonts aan vatten,
De Koningin; Jan Gad wagt watten!

Laat eerst besinken als een man.
En wijl door praaten, singen, Rookten,
En Speelen, en door Coffi kookten,
Den tijd (eer dat men 't weet) vliegt heen:
Soo was ook in het oude Roomen
Den Avondstond al lang gekomen,

(41)

Dus gongen sy naa bed, soo 'k meen.
En jeeser krijgt gy ook de lusten
(soo wel als ik) om wat te rusten,
Soo doet als ik en gaat naa bet:
Maar wilt voor al niet te lang slaapen,
Dan sulje morgen sien in 't waapen
De Ridders in tournoy geset.
Aurora ligt haar gad van d' pluymen,
Dat is sy gong haar bed nu ruymen,
Wijl sy gehoord had dat de Son
Sijn Paarden stont haar staart te breyen,
En eer dat hy die uyt quam leyen;
Greep sy soo ras gelijk sy kon,
Haar hulsel, niet na d' wijs van Spangje,
Neen: 't was een nette frans fontangje,
Die stulpte sy maar op haar kop.
Nauw was sy uyt de deur gekoomen,
Of hoorde in de stad van Roomen
Al *Robje, dobje, dob, dob, dob*:
Van trommelen, en van tamboeren.
Wat drommel of mer uyt sal voeren?
Sey sy, en bleef een weynig staan,
Doe sag sy hoe de Ridders quaamen
Gekleed als dulle Oorlogs haanen,
Die na 't Paleys des Konings gaan;
Vol moed en vuur sijn sy van binnen,
Een ider hoopt de prijs te winnen
Door Ridderlijke kragt, en moed:
De straat die krielt van Steeluy, Boeren,
En ook geen klyn getal van Hoeren
Gelijk 't op Amstels kerkmis doet.
D' Griekse Ridders, met die van Roomen
Te saamen voor 't Paleys dan koomen
Des Konings, die nog lag en ronkt,
Ontwaakt; hy met sijn wijf seer twisten,
Om dat sy savonds *Piet Sophisten*

(42)

Soo drie, viermaal had toe gelonkt.
O geile snol! sey hy, wy weten
U hart geheym, en u secreeten,
 Om dat gebrooken is mijn been,
En ik in 't bed nu stil moet leggen,
Soo wou jy met u lonken seggen
 Aan *Piet Sophist*, ik soeker een
Die niet gebrooken sijn de leeden,
En in mijn man sijn plaats kan treden.
 Maar 'k sweer! soo jy dat eens begint,
En mijn doet Harte Hoorens draagen,
Dat ik u slimmer nog sal plaagen,
 Als een Stiefmoer haar mans Voorkind.
De Koning sloot hier op sijn kaaken:
wyl dat men hem bekent quam maken,
 Dat juyst de Leedesetter daar
Was in de and're Zaal gekoomen,
Dees Leêsetter was beul van Roomen,
 En al een oude sukkelaar.
De Koning deed hem dan wegdragen:
En juyst komt in de kamer vragen
 De Griekse Velt Heer *Piet Ssphist* (*lees*: Sophist),
En soo als hy was in gekoomen,
Soo sey hy, legje nog te droomen
 Heer Koning! seg mijn eens hoe ist?
En straks komt hy naa 't bed toelopen,
En sag den heelen Heemel oopen,
 Wyl dat haar Roomse Majesteit
Het hemt had over 't hoofd getrokken,
Om daar wat vloyen in te sokken,
 Mevrouw! sey hy, scheld haar man quijt.
Voldoet ik bid u! mijn verlangen,
Ik door u schoonheyd ben bevangen,
 Mevrouw ik bid u! siet eens hoe
Ik staa te geuwen, en te gaapen;
Wyl vol van min, niets heb geslaapen,

(43)

En straks deed hy de Zaalduur toe;
En keerde naar haar bed doe weeder,
En sey Mevrouw ik bid u teeder
Lijk, stelt u min aan mijn ten doel:
Wel sey sy, dit sijne schoone saaken,
Ik sou mijn man tot koekkoek maaken?
Ik bruy u liever voor de smoel.
Mevrou sey hy, laat u beweegen!
Ik bid u! watser aangeleegen?
Wel sey sy, is het dan geen sond?
Wel neen sey hy: want selfs de Honden
Die doen 't en die en doen geen sonden,
Op dit antwoord wierd hem gegont
Dat hy sig selven sou ontkleeden,
En dan by haar op 't bed toe treden;
Wijl hy nu hier mee besig was,
Soo klopt'er een, en roept doet oopen!
Of ik sal straks de deur oploopen,
Doet open seg ik, haastig, ras!
De drommel! sey de Koninginne
Wat sullen wy nu gaan beginne?
Daar is sijn Roomse Majestijt,
Sophista by gants seldre weeken!
Naa hy de Zaal had doorgekeeken,
Kroop agter een Rowaans Tapijt.
De Koningin naa sy haar rokken,
En hemt nu weer had aangetrokken,
Soo oopend' sy de deur des Zaal,
En sey, wat legje soo te raasen?
Je soud een mens daar door verbaasen;
Dat is soo sloof, sey haar gemaal.
En naa hy had de Zaal door keeken
En gar nicks vont, sey hy ik reeken
O Wijf! je bent een tooverkol,
Krijgt d'Inquisitie u in handen,
Voorseeker selje moeten branden,

(44)

Want gy hebt weggehekst u pol.
Kom! ik sal u de saak vergeeven,
Segt mijn waar is de vent gebleeven
Daar gy soo straks hebt mee gepraat?
Wel sey, de Koningin ik sweere
O Man? ik ben een vrouw met eere,
Die nooit was schuldig aan die daat.
Eer jy woud' in de Kaamer koomen:
Soo lag ik juyst hart op te droomen,
En 't schijnt dat jy uyt dit geluid
Een quaad vermoeden hebt gekreegen
Nu storte sy gelijk een reegen
Het brakke nat ten oogen uyt.
De Koning die sig liet vervoeren
(Gelijk als veele) die door Hoeren
Haar traanen vaakmaal sijn verleyd:
Begon sijn wijf die sat te schreijen
Gelijk als dol, nu weer te vleyen,
Het is uit korswijnl maar geseyd;
Dus wijfje lief stelt u te vreedem!
Kom, kom, Sottin! wilt u maar kleeden,
De heele Roomse Ridderschap
Die staan ons op de straat en wagten,
En op 't Hoorlogie is't by agten,
Kom set maar met'er haast u Kap.
Haar kap geset, gepoedert krullen,
En in haar ploy geschikt die prullen,
Die men in Holland borsjes hiet:
Gong sy verselt doe met de Koning
Op het balkoen, voor aan haar woning;
En gaf gelegenheid aan Piet,
Om agter uyt tapijt te kruypen
En de Paleys deur uit te sluypen,
En nauwlijks was hy op de straat,
Dat is aan 't voorste van de woning,
Of straks sag hem de Roomse Koning,

(45)

Die riep kom hier mijn groote maat,
Sophista op 't balkoen gekomen,
Soo wiert een Ridder straks vernomen.
In de gestelde worstel plaats;
En deed doe met sijn hand een teeken
Van stilte, en begon te spreken,
Wijl dat nu ophielt het geraas.
Ik ben (segd hy) een Griek gebooren,
Die nimmer wedloop heeft verlooren,
Isser nu imand in den Hoop
Van u, o dapp're Romeinen!
Die met mijn derft in 't perk verschijnen,
En doen met mijn een Ridders loop?
Straks quam een Ridder fluks van leeden
Sijnd' een Romijn het perk in treden,
Met blauwe kousjes, plugge schoen;
En sey, gy Ridder van de Grieken,
Al had gy aan u Hielen wieken,
Soo wil 'k een loop met u doen.
En aanstonts wiert haar loop begonnen,
En den Romein had het gewonnen
Indien den Griek een wijnig voor,
Niet had een groff' scheet doen hooren,
Waar in Romein schier scheen te smooeren,
Als die sijn neus trof, en sijn oor.
Maar wont een Griek in snel te loopen,
Een Romein won het in drie hoopen
te kakken net, en cirkel rond;
Dat was geen konst juyst van militie,
Maar Ridderlijke exercitie,
En die een Ridder deftig stont.
Dees twee dan uit het perk gekomen,
Soo wierden straks twee aar vernomen
Den eenen Griek, den aar Romein,
Die met malkaar wel dapper twisten,
Wie van haar twee het veerste pisten,

(46)

De straal most boogs gewijze sijn.
De Griek die pisten naa om Hooge
Een straal gelijk de Regenbooge,
 Net twee en agtig voeten veer;
Een jder staat hier van verwondert:
Maar den Romein die pist'er hondert,
 Dus had hy boven Griek de eer.
Doe dees sijn uit het perk getreden
Soo koomen daar twee edelheeden,
 Van tred, kleet, ende swier beleeft:
Sy even veer haar doelplank stellen,
En gooyde doe met snotte bellen,
 Klits, klets, het aan de planken kleeft:
Maar den *Griek* verloor dit goyen,
Want hy niet half soo net kon royen,
 Als dees Romeinse *Edelman*:
Want ider snottebel die smakten
Tegen de plank hy soo net plakten,
 Als oft 'er stont geschildert an.
Den Griek bleef van den laasten Zeegen;
Vermits een swaare buy van reegen
 De menschen van de straaten joeg,
Soo dat sy vlooden als de muysen,
Een deel vlood in de Coffihuysen,
 Het ander deel vlood in de kroeg:
Wijl doe ter tijd de meest' verteering
In Coffi was, o bloed! wat neering
 Had *Schouten* die op dese reys?
Piaat, en *Huybert* ook al meede,
Wijl dat in die tijd neering deede
 Te Romen by de Kings paleys.
Sophista en de Roomse Koning
Die saaten nu ook in haar woning,
 En preesen elk haar Ridderschap,
Dewijl'er juyst den post uyt Grieken
Komt rijden of sijn paard had wicken,

(47)

Want 't vloog soo op een Sleepers stap:
Soo dat hy seer snel is gekomen
Voor 't Koninklijk Paleys van Romen,
En vroeg Logeert hier *Piet Sophist*?
Een switser sey ik weet niet beeter,
Of soo een als jy noemt Logeerter,
Soo mijn memorie niet en mist.
Wel sey de post, sou 't jou gelieven
Te brengen Hem dit pakje brieven?
Ik kom'er mee uyt Griekenland.
De switser is terstont gelopen
Naa Konings Saal, die hy vond open,
En stelt *Sophist* den brief ter Hand.
Die sonder eens van port te spreken,
Naa hy het Segel had bekeeken,
Begon, O Roomse Majestijt!
Soo gy maar Leenen wil u ooren?
Sal ik den inhoud u doen Horen:
Die daar op straks heeft jaa geseyd.
Het Seyn tot stilte dan gegeven:
(Eerst weet dat dees brief was geschreeven
Door *Aristoteles* eygen hand)
Die ik getrouwe oversetter
Sal volgen naa van woord, tot letter;
Sy luyde dan op desen trant:
Wy Aristoteles by de Gratie
Van baas Jupijn, Prins van de Spatie
Genaamt Imaginaria;
Groot Hartog van Ignorantium,
Baron, en Vorst der Asinorum
En van de verba Barbara:
Graaf van 't verwarde Disputeeren
En van 't confuus concipieeren,
Heer van 't occulta qualitas:
Beschermheer van de Ignorantie,
Marquies van alderley finantie

(48)

*Dat ooit de werrelt duyster las:
Alsoo ons is ter oor gekoomen,
Dat Graaf Sophist het oude Roomen
Gebragt heeft onder ons gebied,
En 't Leeger daar nu schijnt te blijven,
En daar heel wond're vreugt bedrijven
En denken om het vegten niet.
En wijl 'er sijn heel veel voorbeelden,
Dat brave Legers door de weelden
Bedorven sijn al mennigmaal;
Soo willen wy dat onse benden
Sig selven sal naa Spangjen wenden,
En onderbrengen door het Staal
Al die naa ons gebodt niet leeven.
Sophist liet straks dan order geeven
Tot 's legers mars, en tot aftogt;
Hoewel de Soljers in haar ooren
De mars vry wonderlijk quam vooren,
En die haar wat te schielijk dogt.
Naa dat Sophist sijn Excelentie
Een heymelijke Conferentie
Met d'Roomse Koning heeft gehad;
Soo is hy op sijn Paard getreden,
En *Portd'el Populo* uyt gereeden,
Daar stont het leeger buyten d'Stad.
Het leeger nu sijn mars genoomen
Was al te *Farfara* gekoomen;
Wanneer een Spaanse afgesant
Al afgesonden van sijn Koning
Quam bidden voor sijn land verschooning,
Mits hy, en 't heele Spaanse Land
Tribuyt sou *Aristot'les* geeven,
En naa sijn wil, en wetten leeven
Gelijk de Roomse Majesteit:
En dat hy *Aristot'les* boeken
In 't minsten niet sou ondersoeken,*

(49)

Maar g'looven al wat hy maar seyde.
Dees vrede men voor goed straks kenden,
 Sophist sond straks een Griekse benden
Naa *Salamanc* in 't hooge school;
Die daar de passen sou besetten
En geeven al de Schoolen wetten,
 Nu sijn s' met Roomen '*συν κρορῶλ*,
Sophist wend aanstonts sijne troepen
Bestaand' uit Grieken, en uyt Poepen;
 De Alpes over naa den frans;
Maar dees vervaart voor soo een roover,
Die geven ook haar sterkten over,
 Gelijk ook doen de *Allemans*.
Van daar komt hy den Rijn afsakken,
En komt de *Bataviers* aanpakken;
 De *Bataviers*; een oorlogs Volk
Dat nooit geen *Cat'goriæ* vreesden
Of nooit geen *Logica* en leesden,
 Maar laas! een fel *Sorites* dolk
Dwong ook de *Bataviers* te letten
Op *Aristot'les* wil, en wetten:
 En duysent met den *Batavier*:
't Geheele Al den Griek nu eerden,
En Graaf *Sophista* weder keerden,
 Gekroont met duysent Lauwerier.
De soljers vast van vreugden songen,
(Wijl sy nu weer naa huys toe gongen)
 Met sulk een grof en groot geluyd,
Dat het klonk boven in den Heemel,
En *Hercules* sag dit geweemel
 Wijl hy juyst keek het venster uyt.
God *Mars* stiet ook een veynster oopen,
En *Hercules* vroeg wat voor hoopen
 O Mars sijn dit tog voor Soldaats?
Wel sey God *Mars* dese soldaaten
Sijn *Aristot'les* ondersaaten,

D

(50)

En al den bruy heel dapp're maats;
Sy hebben onlangs eerst begonnen
En heel de werrelt al verwonnen,
Gy *Hercules!* gy hebt wel eer
Den *Griek* getoont u Oorlogs daaden,
En kreeg ook veele Lauwerblaaden,
Maar dese krijgen 'er nog meer.
Gy paalde u gebied in 't westen
Digt by *Gribalters* nauw, en vesten,
En plante daar een marmer Zuyl
Met *non plus ultra* geschreeven,
Maar desen hebben meer bedreeven.
Hercules sag doe als een Uyl;
En sey wie kan men nu betrouwen?
Wijl dat de Goon geen woord meer houwen,
Want sijn Godheid, mijn Vaar Jupijn
My duysentmaal in die tijd seyde,
Dat nooit eens mens sou verder breyden
Sijn paalen, als de mijnen sijn:
Daarom ik op der aard' in 't leven
Dat *non plus ultra* heb geschreeven:
Hier mee soo gong hy sugtend' voort,
Vol spijt, en droevige gedagten,
Om *Jupiter* te doen sijn klagten,
Die hy vond aan de soomer poort.
Hy isser straks naa toe geloopen,
En deed vol spijt sijn kaaken oopen,
En sey mijn lieve vaar Jupijn!
Hebt gy niet mennigmaal voor desen
Doe ik nog plagt op aard' te wesen,
Met eeden selfs belooft aan mijn?
Dat nooit geen sterveling sijn wetten,
Of palen wijder soude setten
Als ik, Heer *Hercules* u Zoon
Maar foei! schaamt u van u bedrijven,
Je houd u woord gelijk de wijven,

(51)

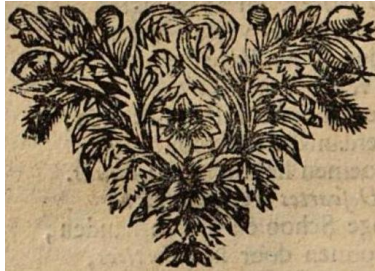
En niet als opperbaas der Goon.
Kom siet! hoe *Aristot'les* magten
In 't kort de werrerlt (*lees*: werrelt) onderbragten,
En setten 't al in vlam, en vier;
Hy heerst over de Griekse Staaten,
Romein, Spaans, Frans sijn ondersaaten,
Duyts, Brit, Schot, en den Batavier.
Hier liet den Held sijn klagten steeken,
Waar op Jupyn begon te spreken:
O *Hercules*! weest maar te vree,
Ik weet die *Griek* brengt alles onder,
En laat u dat niet sijn een wonder,
Want siet, het *fatum* brengt het mee.
Maar ook het noodlot sal verwekken
Een Held in Vrankrijk, die sal trekken
Vorst *Aristot'les* in 't gesigt,
En sal hem uyt veel landen jaagen:
Descartes sal den Griek weer plaagen
Met *Vortices*, en ander ligt.
En met *Descartes* veele Heeren,
En landen sullen Rebelleeren,
Wijl veele Vorst *Cartesius*
In hooge Schoolen sullen kroonen,
En onderdanigheid betoonen,
En noemen hem haar *Dominus*.
En als *Descartes* veele landen,
En hooge Schoolen sijn in handen,
Verwonnen door sijn *Vortices*,
En door sijn Leeger *Dubitare*;
Dan sal hy ook niet beeter vaaren
Gelijk als *Aristoteles*.
Den Amstel sal der een doen rijsen;
Die ook *Descartes* fout sal wijsen;
Een regt naa waarheyds Filosooph
Die sal u dan doen wond'ren hooren,
Uyt klein beginselen gebooren,

D2

(52)

Soo sal hy egter iders oog
Tot sijn bewijs, en Leering trekken,
En sal een Republiek verwekken
Van waarheyds stellingen, en klaar.
Dus *Hercules* weest maar te vreedden,
Het geen ik heb gesegt op heeden,
Sal met 'er tijd ook worden waar.
Wil imand nu den uytkomst weeten
Van 't *fatum*, en van haar secreeten,
En het vervolg van desen Strijd?
Die moet mijn derde boek dan leesen,
Daar sal je 't *fatum* sien beweesen,
Den Griek, *Descart* ' sijn magt ook quijt.

Eynde van het tweede Boek.



(53)

DEN

OORLOG

DER

PHILOSOPHEN.

Derde Boek.

GEen Staat moet men te lastig drukken,
Want schoon sy door geweld neer bukken,
 Soo houden sy een oog in 't Zeyl
Om eens t' ontlasten hare schouders,
Dat bleek wel eer aan ons voor ouders
 Geplaagt, gedrukt, een lange wijl
Door 't Spaanse jok, en dwinglandyen.
Een moedig Paard geen spoor wil lyen
 Of smakt sijn Ryder in het sant:
Het is een les voor groote Heeren,
Dat nimmer sal heel lang regeeren
 Een boos, en felle dwingeland.
Het is een spreuk niet sonder leering
Voor alle die sijn in regeering,
 De vrees maakt wanhoop, wanhoop stout,
 En stout sal vaak 't gebit verbreeken
 En soeken dan sig selfs te wreken,
 Geen Wet den oproer dan weerhout.
Wanneer de ouders te veel willen
Haar Kind'ren kloppen voor de billen,
 Soo kloppen sy de deugt daar uyt;
Sy vaak dan al 't ontsag vergoyen,
En loopen agter 't land dan schoyen,

(54)

Of stelen, Roven als een guyt.
Te hart sal dikwils ong'luk baaren,
Want draayt men al te fel de snaaren
Van Violon, of van Cimbaal;
Knap, en daar bruyt de snaar aan stukken,
Te hart dat baart dan ongelukken,
't Gewelt breekt selver steen, en staal.
En Mannen die ook mee haar vrouwen
Tot deugt, en Kuysheid willen houwen,
Door forse, en door dwing'landy;
Die sullen meest de hoorens plaagen,
Want niemand sal geweld verdraagen,
Soo hy sig selfs kan maken vry.
En ouders die de Houw'lijks Wetten
Ontrent u dogters wilt beletten,
Wanneer haar vryd een braaf galant;
Wat regtje uyt? soo sy 't saam meenen
Sy bruyen maar eens soetjes heenen,
Want dit is nu de nieuwste trant.
Hier uyt kan men voor vast beweeren
En *Publice* bedisputeeren,
Dat geen geweld heeft langen duur;
En had de Griek dat ook geweeten,
Misschien soo had hy nog geseeten
Op sijnen troon te deser uur.
Als *Aristot'les* al de landen
Van 't Oost, en West waren in handen,
Wort hy hovaardig op sijn magt,
En wou van niemand reden hooren,
Van slaven, of van vrygebooren,
Want hy haar al den bruy veragt.
De *Veritas* ging hy verbannen,
En wiert een van de Boost' tierannen,
Die ooit ter werrelt sijn geweest:
En schoon hy loog dat sig most schaamen,
Soo most de werrelt seggen *Amen*,

(55)

Schoon hy noemde een mens, een beest;
Gelijk als hy komt te bepalen

Homo Animal rat'onale:

Wat Duyvel! ben ik dan een beest,
En 't *Differens rationeeren?*
Een beest mag sijn die dit wil leeren,

Gelijk hy selver is geweest.

Hy joeg van 't Noorden, tot aan 't Zuyden,
Sijn Amptlien, boos, en domme luyden,

Als thema Simplex, un'versaal;
Substantiæ, & qualitates
Relatio, & quantitates

Maken sijn onderdanen kaal,
Actio, passio, en situs,
Ubi, quando, en de Habitus,

En dan *subsistere per se;*
Habere partem, extra partem,
Agebant jam & durum Martem;

En bragten 't heele land vol wee.
Causa, Causalitas, Causata,

En dan *Causa immediata,*
En daar by *Causa immanens,*
En dan *quæ Causant libertates,*
Et alicæ necessitates,

En dan nog *causa transiens.*
Dan weer een *causa principalis,*
En dan *causa universalis,*

En *causa procatartica:*
Materia, forma, ende finis;
En *semen causa est in vivis,*

En *causa proëgumena.*
Die *causæ* al den bruy causeerden
Dat tiranny het land regeerden,
De waarheyd wiert heel uytgedooft;
Waarom ook al verscheyde Heeren
Maar kans sogter, tot Rebelleeren,

D4

(56)

Alleen ontbrak een opperhoofd.
Men hoorde het gemeen al klaagen,
Sal *Aristot'les* eeuwig plaagen
 Ons, door sijn duyst're Edelluy?
En sal hy onse jongelingen
Naa sijnen trant, en sang doen singen?
 Daar sijn sang deugt niet eenen bruy.
Wat baat een Ed'le Ziel het leeven?
Daar hem geen vryheyd wert gegeven,
 Maar siet sig selfs in slaverny:
Is dat een last niet om te lyen,
Hoe veel te meer Ziels slavernyen?
 Een Turk laat selfs de Ziel nog vry.
Maar Grieken met haar slimme vonden
Die houden Ziel, verstand gebonden
 In keetenen van duysterheyd,
En binden ons aan stijve koorden
Van soo een deel Barbaarse woorden,
 Die niet verstaat, selfs die se seyde.
Een Fransman hoorde vast die klagtten,
En overleyd in sijn gedagten
 't Gemeene volk haar klagt, en taal:
Hy houd eens raad met twee, drie grooten,
Hoe dat men best soud kenne stooten
 Vorst *Aristoteles* uyt de Zaal.
Cogito ergo sum gaf reeden
Aan desen Raad, en al de leeden,
 Dat het sou sijn het best van al;
Een brave Krijgsmagt te vergaaren
Uyt Land, en Volk van *Dubitare*,
 En brengen soo den Griek ten val.
Descartes sou dit Leger voeren
Niet by de Luyks, of Vlaamse Boeren,
 Maar midden in het Nederland:
Daar hy heel goed verblijf sou vinden,
Want siet dit Volk sijn vryheids vrinden,

(57)

En Luyd' van oordeel, en dreven,
Tot goede Hoop zijn groote reden,
Want in het *Nederland* zijn Steden,

Die haten *Aristoteles*,
Met al zijn Griekse Lijftrawanten;
Sijn *Philosophen*, en Pedanten

Verjaagen sal ons *Descartes*:
Men sal se wis doen *Discarteeren*.
En onderwijl sal ik mijn Heeren

De Fransen, uyt haar aart geneygt
Tot alderhande nieuwe dingen,
Ook doen heel and're deunen singen:

En soo men maar een sterkte Krijgt,
Soo twijfel ik niet aan den Zeegen;
Want *Aristot'les* ver geleegen

Van hier, geheel aan Griekens strand,
Eer die zijn Volk te hulp kan komen,
Soo hebben wy al ingenomen

Het meeste deel van *Nederland*.
Cartesius verstond dees woorden,
Schoon *dubiteerde* of hy 't hoorde:

Inspiciam Penitius
Segt hy, & *ures obturabo*,
Et omnes sensus avocabo;

En geeven u dan antwoord Flus,
Hy teeg dan straks aan 't *dubitare*,
In dubium jam grevocare

Al wat was van de saak geseyd;
Verum & falsum commovemus,
Et age! ergo Somniemus:

Maar laas! terwijl verloopt den tijd
Om op dees wijs' te redeneeren,
Seyd' een van de Franse Heeren:

Descartes seyde je hebt gelijk.
Kom aan! Ik sal naa Holland trekken,
En eens een Rebellie verwekken

(58)

Tegen den Griek, en 't Griekse Rijk.
Hy neemt dan ses seer schoone benden
Wiens Deugt, en trouwheid dat hy kende;
En op dat 's niet sou 'n sijn verdagt,
Of ook niet kenbaar aan haar facie,
Soo noemde hy die *meditatie*,
Aldus passeerde hy de wagt.
Al wakende, of met sijn droomnen
Is hy in *Nederland* gekoomen,
En *otium geprocareert*:
Soo gong hy door het land heen senden,
Die ses in 't eerst genoemde benden
Heel accuraat gemediteert.
Veel door de lust tot nieuws gedreeven
Dit Volkje straks gehoor gaan geeven,
En andere uyt oude haat
Tot *Aristoteles* dwinglandyen
Descartes inquantiering lyen,
Verleid door sijn schijn wijse praat.
En even als een vlam verborgen
(Wanneer men daar niet voor gaat sorgen)
Op 't lest slaat dak en veynster uyt;
Of als een maagt die toe wil laten,
Soo wat getast, en Korswyl praaten,
Op 't lest siet altemaal verbruyt.
Soo gong het met de Grieken mede:
Descart kroop soetjes door de Steden
Van het geheele *Nederland*,
En door sijn volkje *dubitare*,
En *nil quam certa affirmare*,
Kreeg hy de meeste op sijn hand.
Als hy nu had wat grooter Kragten,
Den Griek sijn Krijgsmagt hy uitlagten,
En quam voortaan in 't openbaar,
En al de Griekse garnisoenen
En kosten hem uyt 't Land niet boenen,

(59)

Want sijne kragt was haar te swaar.
De Grieken dan te saam raadslagen,
O Goden! sal men dit verdragen?
Verdraagen dat soo fotse vent
Het wint van ons met al sijn dromen!
Waar is dat Beest van daan gekomen,
Of hy sijn vaar, of moer wel kent?
Kom jaagen wy hem uyt de landen,
En die hem aanhangt straks verbranden,
Of worgen, blaaken sullen wy:
Wy willen haar maar ketters noemen,
En dan haar straks ten vuure doemen,
Soo raakt 't land van die schuymers vry.
Een ander van de Griekse Helden
Hem tegen desen raad aanstelden,
En sey, hier in dit Nederland
Om *dogmata*, of *questiones*,
Of ook niet om *positiones*
Men nimmermeer de luyden brand:
Hier is men vry in woord, en schrijven;
En schoon al niet, soud' u bedrijven
Hier in het minste hebbe plaats,
Want 't meeste deel der Batavieren
Verlieft sijn op *Cartes* Papieren,
Per *consequentie* 't sijn sijn maats.
't Is waar: daar sijn nog wel wat venten,
Die om 't genot van tractamenten,
Of om de een of and're saak;
Het met ons Vorst sijn lessen houwen;
Maar dees kan men *gar nicks* vertrouwen:
Dies oordeel ik dat men geen wraak
Voor dees tijd van *Descart* kan neemen,
Dies soude ik als nu wel meenen
Voor ons te sijn de beste les,
Dat wy te samen stil hier blijven
En onderwijl met haaste schrijven

(60)

Om hulp aan *Aristoteles*.
Daar 't leeuwe vel niet kan verwinnen
Moet men met 't vosse vel beginnen,
En wijl te kleyn is onse kragt,
Geef maar *Descartes* goede woorden,
Daar naa soo sal men hem vermoorden
Wanneer hier komt de Griekse magt:
En als ons leger is gekomen
Uyt Griekenland, en ook uyt Romen
Dan sal men hem eens tonen *cur?*
Tunc & illi opponendum est,
Et tunc ense recidendum est,
Ne pars sincera tarabatur.
Dees raad sy alle goed dan kenden,
En met'er haast een post afsenden
Naa haar Vorst *Aristoteles*,
Dat hy woud' haar te hulp doen komen,
Wijl Nederland was ingenomen
Door een met name *Descartes*.
Dewijl nu dese post gaat rijden
Langs berg, en dal, en groene heyden,
Wil ik hem niet vervolgen naa:
Maar u o leser! gaan beschrijven
Descartes daden, en bedrijven
Die hy deed in *Hollandia*.
Hy had heel goe *Correspondering*
In alderley soort van regeering,
Soo dat hy ook ten eersten wist,
Dat uyt het Grieken quam een Leeger
Met mennig waal en Schoorsten-Veeger
Wiens Generaal was *Piet Sophist*;
Sophist een vent vol drommels listen,
Die nimmermeer te winnen misten,
Het Volk meest al *Philosophi*:
En het getal der leger Volken
(Gewapent met haar Speer en dolken)

(61)

Ontelbaar als de *Atomi*.

Daar by veel Duysende Cadetten,
Waar van de minste vast kon setten

Een *lector* in sijn *Catedra*.

Daar veel ook *lauriati* waren,
En *Doctorati* hoog van jaaren,

Die volgden ook dit Leger naa.

Descartes wist al dese saaken,
Dus hy sig selven vast gong maaken,

Soo vast als *twee en drie sijn vijf*;

En smeede veelderley gedagten,
En ook verdubbelde sijn wagten

Tot de bescherming van sijn lijf.

Hy nam waartgelders aan, en stoepen,
Besigtigt, monsterd' selfs sijn troepen,

En gaat ook aliantie an,

Met al verschijde groote Heeren,
Oefent sijn Volk in disputeeren

Gelijk een dapper Oorlogsman.

Hy moedigt aan de slap, en bloode,
Eersugtige tot eer hy noode,

Den gierigen hy buyt voorstelt,

Hy toond' van slaverny afgrijsen,
De vrijheyd als het hoogst te prijsen,

Die roemt hy hooger als het gelt.

Terwijl den Griek heel snel marcheerde,
Om dat haar Graaf *Sophista* leerde

In mora p'riculum erat:

Ontrend het Rooms gebied gekomen,
Soo ligte hy veel Volk uyt Romen,

En daar mee al weer op een pad.

En eyndelijk, en ook ten lesten
Soo nadert hy de *Neerlands* vesten.

Maar vond de pas soo wel beset

Met Schans, ronduyt van *Meditare*,
Dat hy besloot niet voort te vaaren,

(62)

Uyt vrees van dat hy raakt in 't net.
Sophist die most ook selfs bekennen
Dat Schans, en Steden te berennen,
 Gemeenlijk is vol smart, en pijn;
En ook veel tijd verloopt voor 't winnen,
Dewijl gemeenlijk twee van binnen,
 Soo goed als twintig buyten sijn.
En wijl hy was een man van oordeel,
Dagt hy *Descartes* uyt sijn voordeel
 Te lokken op het vlakke veld;
Want hem was al berigt gegeven
Cart's was geweest sijn heele leeven
 Een braaf, en Genereusen held.
Ook wilt hy dat *Descart's* Soldaaten
Die Stad en vesting nu besaaten,
 Bestont in een seer kleyn getal;
In 't velt niet half soo veel te agten
Als nu, dewijl haar grootste kragten
 Bestont in aard' of steene wal.
Dus om dan geen tijd te verliesen,
Gaet hy sig selfs een vlakte kiezen
 Digt by de groot Antwerpse Hey,
Alwaar hy 't leger stil deed' blijven,
En set sijn gat neer om te schrijven
 Een brief aan *Cartes* sijn party:
Virtute autem tuæ famæ:
Maar wijl dat ik voorseker rame
 Dat'er seer veele lesers sijn,
En ook seer veele sullen wesen,
Die desen mijnen oorlog leesen,
 En gants niet en verstaan Latijn:
Soo sal ik desen brief vertaalen
En u den inhoudt gaan verhaalen,
 Sy luyden dan als volgt aldus:
Ik Generalis Piet Sophisten
Baron en Heer van alle listen,

(63)

*Die groet mijn Heer Cartesius.
Ik laat u dan met desen weeten
Dat ik ben kloek, en wel kan vreeten:
En Hoop 't sal met u ook soo sijn:
Quam my van u iets aars ter ooren,
Het soud' bedroeft sijn om te hooren,
Dus hoop ik ist met u, als mijn.
Vorders soo kom ik hier u schrijven
Dat al ons doen en ons bedrijven
(Jupijn gelooft sy) gaat nog wel;
Vorders soo moet jy zelfs bekennen
Dat al jou volkje schelmen bennen
En tegen mijnen Vorst rebel.
Vorders soo kanje wel begrijpen,
Die geen die stellen soo de pijpen
Als jy, en ook u Volkje doet,
Dat die sijn waardig om te hangen,
Of nog veel grooter straf t'ontfangen.
Vorders soo raad' ik u, 't waar goed
Dat jy luy om genaad quam smeeken,
Eer men u hals, en nek komt breeken,
Maar vorders soo je desen raad
Verwerpt, en komt heel te veragten,
Beproeft dan eensjes onse kragten.
Dat is; dat men een slag dan slaat.
Jy Cartes met al jouw Canalje
Soo jy derft koomen in Batalje,
Wil ik wel sijn een Duyvels guyt,
Je legt daar in u steed', en Schansen
Te suypen en wel braaf te schransen,
Maar heb je 't hart? soo komt'er uyt.
Je bent maar Beulen, wijve smijters
En al den bruy maar bloode schijters;
Maar benje mannen van geweld?
Wiens hart geen schrik heeft ingenoomen,
Soo moetje in Batalje koomen,*

(64)

En hebje hart? Kom maar te velt.

Als *Cartes* had dees Brief geleesen
Sey hy; hoe Duyvel sal 't hier weesen,

Sal soo een fotse piet *Sophist*
Mijn tarten tot een velt batalje,
En noemen al mijn volk Canalje?

Daar 't beeter als de sijne is:
Sou ik *Descartes* dit verdraagen?
Neen, neen! Ik moet een Veldslag wagen,

Alarm! Alarm! Alarm! den bruy!
Jy Capiteinen en Colnellen
Wilt straks het Volk in order stellen,
't Saa, lustig! met een lugte buy!

Met alle inan eens aan 't marcheeren,
Men moet die fotse Griek eens leeren

Dat wy sijn Helden, soo ik meen
Bequaam om hem uyt 't velt te boenen;
Dus rukt *Descart* de Garnisoenen

In aller haasten straks by een.
En straks hoorden de Griekse Heeren
Dat *Cartes* quam al aan marcheeren
En dat misschien in korten tijd
Een felle veldslag sou beginnen,
Dies men vrees bant uyt hart, en sinnen;

En moedigt ider tot den strijd.
De Grieken dan in order stellen
Haar leger, als ik sal vertellen,
Wijl ik doe was een Soetelaar.
Soo diend' ik alles wel te weeten,
En 't is mijn ook nog niet vergeeten,

Dit was de Griekse order daar:
De regter vleugel was vervaardend'
Door Prins *Barbara*, en *Celarent*

Prins *Ferio*, en *Darii*:
En die de slinker Commandeerde,
Ook gants geen Helden en ontbeerde

(65)

Als *Felapton*, en *Darapti*;
En *Disamis* sy ook al telden
Als *Datisi* voor groote Helden
Met *Bocardo*, en *Ferison*:
En weet dat geensins was canalje
Het volk in 't *Corps* van de Batalje,
Al waar het quam, het alles won:
In 't *Corps* dan dese Helden waren
Camestres, en de Graaf *Cæsare*,
Festino, ende *Baroco*;
Wiens deugden ik u straks sal seggen;
En eensjes netjes uyt gaan leggen,
Sy waren helds in *folio*.
Barbara voerde Rezimente
Van *omne Animal* kan *sente*
Omnis homo est Animal;
Ergo omnis homo sal voelen
Soo hy komt dronken uyt den doelen,
En doet dan op de Straat een val.
Celarent had heel braaf Soldaten
Vry sneedig afgeregt in 't praaten,
Als *nullum Animal lapis* zey;
Sed sekerlijk dat *quosdam horam*
De *lapis* quelt *Philosophorum*,
Soo groot als Amersvoorder Key.
Ferio had ook braave Helden,
Die *nullum* fout *medio* stelden,
Aliquis Habitus fout was
Dari een Helt niet *risibilis*;
Omnis color est visibilis,
Is *ergo* sigtbaar *qualitas*.
Dat waren Helden al te saamen
Van wond'ren aart, en wond're naamen,
In de regter vleugel meest gestelt.
Laat ons nu eens te paard sien rijden
De Helden aan de slinker zijden;

E

(66)

De eerste is de grootste helt.
Prins *Felapton* zijn troep vermeerde
Met *Lapis* die staag *descendeerde*,
Want *Naturaliter* dat is
Darapti kost vertroosting geeven
Aan alle die in moeyte leeven,
Ardua virtus est omnis.
Disamis, en *datisi* waren
De Colonellen van *Avaren*;
En *fur est* reed'lijk *animal.*
De fures zijn *rationale*
En meest geboortig uyt westfale,
Dit volk dat steelde overal.
Bocardo commandeert soldaten
Quorum corpus geen bederf in laaten;
Hoewel 't is tegen *Phisica.*
Ferison was een Held der Helden
Die geen elend in deugde stelden,
Cur? virtus non est molosta.
Het *corps Camestres* commandeerde
En *Cæsare*, die de Soljers leerde
Nullus dives egenus est;
Want als een sot besit rijkdommen,
Of dat heeft geld, een blind', of stomme,
Hem ontbreekt niets, want is *dives.*
Mijn lesers roepen al te saamen
Dat sy dees Helden hare naamen,
Nog hare Krijgskunst niet verstaan;
Ik g'loof: want nooit een mens sal wesen,
(Al quam de Duyvel selfs het lesen)
Die dese luyd' haar wit sal raân.
Want sijn gebaart in duysternissen,
En selfs haar aart is staag te missen,
Derhalven dan 't geen wonder is,
Dat in dees Helden af te schild'ren,
Ik, en mijn rijm raakt aan 't verwildren,

(67)

En dat spoor, pad, en alles mis.
Heb ik gemist? wil 't mijn vergeeven
O Leser! want wie is in 't leeven
Die niet eens uyt het spoor en raakt?
De beste Koopman kan faljeeren,
De beste speelder van 't verkeeren
Wel eensjes quade banden maakt.
De braafste Heer, die al de wetten
Verstaat van Baal, en van Zaletten,
Maakt somtijds wel quaad compliment.
Maar laat ons weer na 't Leger keeren,
En voorts besien de Griekse Heeren:
Siet ginder eens die lange vent,
Dats Graaf *vacuum* groot van kragten,
Die al de Grieken groot'lijks agten,
Want *vacuum* dat is de man;
Die selfs natuur met al haar wetten
Geheel versmakken, en verpletten
Door sijne groote sterkte kan.
Sijn Resiment sijn braaf' soldaaten,
Mundi finiti ondersaaten
Waar van wel eer was Prins sijn broer,
Geteelt by Vorst *Inania*:
Imaginaria Spatia
Was dese *vacuum* sijn moer.
Siet ginder eens by de Bagagie!
Daar staat een vent als Jan Potagie,
Een vent die duysend commandeert
En dié in 't stormen als een muur is,
Want *motum* van Mevrouw *Telluris*
Hy altijd even sterk negeert.
Siet gy daar ginder by de boomen
Nog wel vyf Resimenten koomen,
Gekleed heel stemmig in het swart?
Dat is een volk welkers naamen
Ik hier te noemen groot'lijks schaamen,

E2

(68)

Want 't sijn bedriegers in haar hart:
Een volk vermaart in het bedriegen,
En wonder afgeregt in 't liegen;
Een volk van een doorsleepe geest,
Een volk dat door haar stemmig praaten,
En 't bakhuis in sijn plooy te laten;
Maakt dat haar heel de werrelt vreest.
Dit leger stont heel wonder aardig
In ry geset, en heel slagvaardig?
Gelijk ten dans een *Asinus*:
Maar eer 't sal in batalje koomen,
Wil ik u lesers eerst vertoonen
Het leger van *Cartesius*.
Voor af soo trok Vorst *Dubitare*,
Waar by ses Resimenten waren
Seer net, en wel gemediteert,
Vermaard, door dien in weynig dagen
Het *scepticismum* had verslagen,
Behalven dien, die *somnieert*.
Nu volgt *glandula pinealis*,
En schoon van afkomst maar een waal is,
Nogtans een vent van groote kragt;
Die in ons harsen schaal houd wooning
En daar regeerr (*rees*: regeert) als Prins, en Koning,
En commandeert al ons gedagt.
Naa dees quam een der braafste Helden
Die *Cartes* in sijn leger telden,
En 't was *Idea Innata*:
Bekent by de Americaanen,
En by de woeste Brasiljaanen,
By Hottentots in Africa:
Hoewel daar sijn verscheide blinden
Die hem daar nimmer kosten vinden,
Schoon sijn in Africa geweest,
Maar ik, ik sal u reden geeven
Waarom gy nooit hem vond in 't leeven;

(69)

Idea Is te Hupsen geest
Om daar by dat gespuys te woonen,
En openbaar sig te vertoonen,
Dat is een saak die hy sig schaamt:
Maar schoon gy hem niet siet, hy isser;
En daarom g'loof ik het gewisser
Om dat *Innata* wert genaamt.
Ter slinker vleugel commandeerde
Een Held, die heel de werrelt eerde,
't Was *Liberum Arbitrium*;
Hoewel 'er veele sijn gevonden
Die desen man toeschrijven sonden,
En seggen, *non est Hominum*
In voluntate liber esse!
Maar schoon alwaar men met sijn sesse,
Soo wint het dees *Arbitrium*:
Want soo men dees man niet laat winnen,
Soo werpt hy sijn party straks binnen
Een poel van veel verwarrery,
Waar uyt men nimmer kan geraaken
Of men moet veel *Absurda* maaken,
Waar door de wijste raakt in ly
Naa desen volgt een held der helden
Die net sijn volk in order stelden,
Ars cogitandi was sijn naam!
Dees man en dient niet eens beschreeven,
Wijl geen Student en is in 't leeven,
Die hem niet kan door hulp der faam.
De and're helden sulje kennen
Wanneer dat in batalje bennen,
Alon, courasie, saa, saa, saa!
Nu lesers wilt u schinkels mijden,
Want beyde legers gaan aan 't strijden,
En roepen al *cum venia*,
Cum venia, clarissimorum
Nec minus doctorum virorum,

Dubium movebo contra.

Ter regterhand den strijd aanvingen
 Een Hoop van *Cartes* jongelingen,
 Gevoed by eene kleyne *Beek*,
 In 't *Artokia*, dat voor desen
 Een Stad vol volkje plagt te wesen,
 Dat nergens voor de vlagge streek:
 Dees braven hoop, en wakk' re Zielen
 Als dul, gelijkerhand aan vielen
 Op 't oude *mundi Systema*;
 Vorst Ptolomeus raakt om 't leven
 Sijn *Conjecturæ* heel verdreeven,
 Want *Telescoop* gaf geen genaau
 Maar aanstonts tegen dese helden
Sophist een ander volk aanstelde,
 Wyl Ptolomeus volk verliep:
 Dees weerde Haar als wakk' re leeuwen,
 Met wakker Luydskeels op te schreuwen,
 Want men met alle man daar-riep:
Si tellus autem jam movetur,
Dic quom' do nobis respondetur?
 Ik bidje ons eens antwoord gunt:
 Soo ik van Klip, of hooge tooren
 Een steen smak, dat die naa behooren
 Kan vallen op sijn middelpunt.
 Soo u *Systema* vast, en waar is?
 Soo dunkt ons dat ook vast, en klaar is,
 Dat soo een afgeworpe steen
 Most op een ander plaats neervallen.
 Ho! ho! sey een, tot dees haar kallen
 Heb ik een moelstop, soo ik meen:
 En riep, hoor eens naa mijne reden!
 Des werrelts draay sleept met sig mede
 De lugt, de lugt de steen mee sleept;
 Een Schip sal 't selfde ook verwekken,
 En met sijn sog het nat mee trekken,

(71)

Het nat al wat sijn kring begreep.
Ten tweede dees geworpe steenen
Al haar beweeginge ontleenen
Van een, die selver wort beweegt
Door s' werrels draay, en *tourtje* speelen;
Soo dat die smakker moet mee deelen
Die selfde kragt, soo als hy kreeg.
Maar riep doe eene van de besten,
Soo sig de werrelt draayt naa 't westen,
(Gelijk gy segt) dat altijd draayt,
Soo moeten wolken, vogels, eeven
Haar allertijd westwaarts beweegen,
Daar staaje nu geheel bekaayt.
Maar straks begon 'er een te spreken,
Die kay, en linie sal ik breeken,
Neemt eens een volle water ton
Gevult met alderbande *piscen*,
Als snoek, baars, carper, schellevisen,
En voert die dan naa 't west rondom;
Die ton wert westwaart aan bewoogen,
En egter sie je voor u oogen
Dat naa het oosten swemt de vis;
De lugt moet jy als ton beschouwen,
De wolken, nevels moet je houwen
Gelijk de snoek in dat vat is:
En om u beeter *flanc* te geeven;
Segt mijn, of gy niet van u leeven
Gewandelt hebt beweegt naa 't west,
En dat u luysen oostwaarts rennen?
Voor mijn ik moet hier selfs bekennen,
Dat het aan mijn gebeurde lest.
Ter linkerhand ten strijd aanvielen
De *Vortices* seer braave zielen,
Door *Cartes* selfs ten Strijd geleerd,
Det *vortices* ook met haar sleepen,
Al wie maar minder magt begreepen,

E4

(72)

Vergeefs is 't, soo sig een verweert:
Een grooter rukt een kleynder meede.
Waar op de Grieken dapper Streeden,
En riepen al den bruy aldus:
Kan sig een kleynder niet verweeren
Dat *major Vortex* absorbeeren
Hem, volgens Vorst *Cartesius*.
Seg, hoe kanje *Concipieeren*,
De kleyne *vortex* doet *gireeren*
Den aardkloot om sijn asse rond,
In de tijd van tweemaal twaalf uren,
Dat die *vortex* soo lang kan duuren?
Gelijk hy duurt te deser stond;
Dat dese *vortex* onder weegen
Een grooter *vortex* loopt heel teegen,
Die hem rukt eenmaal om de son
In tijd van twee en vijftig weeken:
Nu het voorgaande eens bekeeken,
Alwaar *Descart* aldus begon;
Een grooter sal den kleyn *s'gireeren*
Te mets, allengskens *absorbeeren*,
Hoe seer een kleyne sig verweert:
Soo moest de *vortex* van de daagen
Van overlant al sijn verslaagen
Door die, die jaarlijks sig *gireert*.
Als dit *Descartes* volk quam hooren,
Soo gaven sy de moed verlooren,
En weeken al langsamer hand;
En seker had 't den Griek gewonnen,
Indien straks was geen Hulp gekommen
Uyt koper plaatsnijder sijn land;
a Die net de *vortices* verdeelden,
ACB de groote verbeelden,
DEFG de kleyne kring:
Die platen weer de Grieken sloegen

a *Vide lib. I. pag. 26. phisi: J.C.*

En haar weer naa *Sophist* verjoegen,
 Tot ider eens verwondering.
 Maar *A. propo* dewijl wy praaten
 Hier van d'helden koopere plaaten,
 Geen een meer wond'ren heeft gedaan,
 Als die in 't *b* vierde boek naa 't leven
 Blad hondert seventig beschreeven:
 Een staal uyt key komt vuur te slaan;
 Waar door Sinjoors Cartesiaanen
 Gelijkerhand, soo straks, te saamen
 Vuur in haar frinis deden sijn;
 En soo een duyst're wolk voortbragten,
 Soo duyster als een van die nagten
 Doe Herc'les moer sliep by *Jupyn*.
 Straks vielen aan tien Resimenten
Materia primi el' menten,
 Gedrukt, gaven soo dapper vuur
 Dat veele van de Grieken dooden,
 En 't ov'rig deel als Duyvels vlooden
 Negen hondert mylen in een uur.
 De strijd wiert langs hoe meer, en bloedig,
 De Grieken slap, *Descartes* moedig;
 Het bloed droop tapp'lings langs 't geweer:
 Gelijk de Beed'laars die haar luysen
 Knip, knap, knip, knap, soo doen verhuysen,
 Dat 't bloed druypt langs de nagels neer.
 De bomben, en granaaten klonken,
 De Broeken van de Grieken stonken,
 Luys, neet, het raakt door slaagen plat,
 't Gekraak, 't gedonder der kartouwen,
 (Gelijk de krant ons komt ontfouwen)
 Dat waren veesten droog, en nat.
 Noyt was dees slag ten eynd' gekoomen,
 Soo seer had wraak 't hart ingenoomen,
 Een wraak veel heeter als de pest:

(74)

Maar *Cartes* liet straks order stellen
Door eene van zijn vlugg' *pedellen*,
Die aanstonts riep: *jam Hora est*.
En als *pedel* dit quam te spreken,
Was by de vegtende een teeken
Van straks aanstonts te wesen stil;
Waar op *Cartesius* vol glorie
Liet singen door het land victorie,
Want had verwonnen naa zijn wil.
En met *Descartes* gong het eeven,
Gelijk *Scepperus* heeft naa 't leeven
In 't glas sijns coffi zaals doen staan;
Een olifant siet gy neerknielen
(Soo doen ook de verwijfde zielen)
Een Rijsend' son die bid hy aan.
Wanneer men klimt door de militie,
Of Koopmanschap, of rijk officie,
Hoe veele knielen voor u neer?
Hoe veele sullen u ontmoeten,
En seer beleeft, en statig groeten,
En roepen staag? u dienaar Heer!
En Juffers ook by vijf, en sessen,
Die speelen mee, u Dienaressen!
Soo lang mevrou fortuyn u dient,
Dan hebje vrienden meer dan seeven,
Maar gaat fortuyn u eens begeeven,
Je vind nog Dienaar, nogte vriend.
Met ons gaat 't soo, ook mee met Staaten,
Met Landen, Rijken, Potentaaten,
Dit blijkt aan *Aristoteles*
Wien dat de meeste nu afvielen,
En als een olifant neerknielen
Voor desen winnaar *Descartes*.
Alleen een troep van brave *vriesen*
Haar moed, nog trouwheyd niet verliesen,
Maar bleeven Aristot'les trouw!

(75)

Die dees neerlaag niet kon verdraagen,
Maar storf in 't bloejenst' van sijn daagen,

En niemand wasser die in rouw
Syn boeken, of sijn werk bekleeden;
Jaa geen dees laaste pligten deden,
Alleen de spin die spon een kleed
(Vol mededoogen) van haar draden,
Rondom de werken sijns genaden.

En overluyd hem met een scheet.
En wyl'er niemand heeft geschreeven
Waar *Aristot'les* Ziel gebleeven,

Of is vervlogen na sijn dood,
Soo kan het dan ook niemand weeten,
Wyl geen uyt leeger der secreeten,
Of van 't verteerde vlees, en brood,
In Schrift, of boek heeft nagelaaten:
En in geheel *Descartes* Staaten:

Geen mens en heeft die *facultas*
Van het verborgen ooit te vinden,
Wyl dat die luyden sijn geen vrienden

Van de *occulta qualitas*:
Soo geven wy de moed verlooren.
Maar sagt! in Neerland is gebooren
Een vrou, de Maas, en Schie gegunt;
Een soet, en een seer poesel boutje,
Die door een Haselaare houtje

Heeft kenne vinde goude munt.
En soo dees vrou dit tweesprants latje
Hier eens gebruykt, ik wed waaratje
(Of ik wil sijn een schelm, en fiel)

Dat sy ten trots van alle blinden,
Ook met haar wiggelroed' sal vinden,
Waar dat steekt *Aristot'les* Ziel.

Maar mogelijk soud' ik schelm wesen,
Wyl eenigsins mijn Staat te vreesen
Dat hy en heeft geen Ziel gehad:

(76)

En dan soud' deese wiggelroeden
(Gelijk men heel wel kan bevroeden)
Die soo niet wijsen, als de schat.
Maar laat ons nu eens wederkeeren
Naa *Cartes*, en sijn Edelheeren;
Die nu regeerde 't meeste land,
Die naa dees winst, ende victorie
Soo vol ook stak met franse glorie,
Dat het een sonde was, en schand.
Want hy begon nu ook te plagen
Sijn ondersaaten, nagt, en dagen,
Met bolletjes soo veelderley,
En alderhand' slag van figuren;
En duysent and're sotte kuuren
Die hy ook nog bedreef daar by:
't Is waar dat veele vrolijk waaren
Dat al die termen der Barbaaren,
En al die scholastiken trant,
(Die soo veel last en moeyte geeven)
Door desen *Cartes* sijn verdreeven,
En meest verjaagt uyt school, en land.
Maar egter als sy overwoogen
Dat men op nieuws weer wiert bedroogen
Was 't niet in al, 't was nog in veel;
Soo vond men nog veel oud'en jongen
Die *Aristot'les* weer aan hongen
In 't een, of in het ander deel.
En wyl in Steeden, en in Landen
Het schaade is, soo wel als schanden,
Dat 't volk bedriegt den eygen Heer,
Soo sijn verscheide staag gevonden
Die tragten 't rijk op vaster gronden
Van waarheyd eens te stellen neer.
Maar veele die dit wilde bouwen;
Vervielen weder tot de ouwen
Haar dwaasheyd, en verwarrery

(77)

Gelijk als *S. Benedictijnen*

Die weer met termini verschijnen,

Die niemand meer verstaat als sy:

Maar eind'lijk wiert 'er een gevonden

Schoon nog maar legt de eerste gronden,

Soo sijn die gronden vast gemaakt,

Soo dat een ider heeft 't vertrouwen,

Indien... maar voort wil bouwen,

Descartes op den drommel raakt.

Want by... Daar salje vinden

Lugt, vuur, en oorsaak van de winden

Naa waar, en klaarheyd afgemaakt.

Weg dan *Descartes* met u grollen,

U Kloots rond, en geschroefde bollen

Maakt dat ook veele sijn verdwaalt.

En soo... heeft tijd van leeven,

Soo sal hy de vervulling geeven,

Van 't geen gy las in 't tweede Boek

Dat by het *fatum* was beslooten;

Dan sult gy *Cartes* sien verstooten,

Als *Aristot'les* in een hoek.

E Y N D E .



[blanco pagina]